

VISOKI PREDSTAVNIK
UNIJE ZA VANJSKE
POSLOVE I
SIGURNOSNU POLITIKU

Bruxelles, 5.3.2024.
JOIN(2024) 10 final

**ZAJEDNIČKA KOMUNIKACIJA EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU,
EUROPSKOM GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

**Nova strategija za europsku obrambenu industriju: postizanje pripravnosti EU-a uz
pomoć fleksibilne i otporne europske obrambene industrije**

UVOD

Europsko vijeće je 14. i 15. prosinca 2023. u skladu s Izjavom iz Versaillesa¹ i Strateškim kompasom za sigurnost i obranu² naglasilo da je potrebno dodatno poraditi na ispunjavanju ciljeva Unije kad je riječ o povećanju obrambene pripravnosti³. Naglasilo je i potrebu da se ojača europska obrambena tehnološka i industrijska baza (EDTIB), uključujući MSP-ove, i da se poveća njezina inovativnost, konkurentnost i otpornost. Jači i sposobniji EU u području sigurnosti i obrane povećat će globalnu i transatlantsku sigurnost i komplementaran je Organizaciji Sjevernoatlantskog ugovora (NATO), koja je i dalje temelj kolektivne obrane svojih članica.

Obrambena pripravnost EU-a može se definirati kao postojano stanje pripravnosti Unije i njezinih država članica za zaštitu sigurnosti građana, integriteta svojeg područja i kritične imovine ili infrastrukture te temeljnih demokratskih vrijednosti i procesa. To uključuje sposobnost pružanja vojne pomoći partnerima kao što je Ukrajina. U skladu sa Strateškim kompasom pripravnost obuhvaća sposobnost bržeg i odlučnijeg reagiranja na krize, zaštite građana od prijetnji koje se brzo razvijaju, ulaganja u potrebne kapacitete i tehnologije te udruživanja s drugima kako bi se postigli zajednički ciljevi. Ova strategija odgovor je i na prijedloge koje su građani iznijeli na Konferenciji o budućnosti Europe⁴.

Moćna obrambena industrija EU-a jedan je od preduvjeta za postizanje obrambene pripravnosti. U ovoj Strategiji za europsku obrambenu industriju, koja se zasniva na rezultatima analize nedostatnih ulaganja u obranu predstavljenima u Zajedničkoj komunikaciji od 18. svibnja 2022.⁵, i na temelju sveobuhvatnog postupka savjetovanja s dionicima predlaže se ambiciozan pristup za jačanje industrijskog stupa obrambene pripravnosti EU-a, koji će se provoditi u okviru Programa za europsku obrambenu industriju (EDIP) i nizom popratnih mjera te usporedno s Europskim fondom za obranu (EFO). Te bi se aktivnosti trebale nastaviti i nakon aktualnog višegodišnjeg financijskog okvira (2021. – 2027.) i to tako da se financijska sredstva EU-a dodjeljuju u okviru budućih instrumenata čiji će se opseg i oblik temeljiti na iskustvu stečenom u provedbi raznih programa u području obrane.

Zbog naglog povećanja regionalnih i globalnih sigurnosnih prijetnji, a posebno povratka konvencionalnog ratovanja visokog intenziteta u Europi, potrebno je EDTIB-u hitno

---

¹ Neformalni sastanak šefova država ili vlada, Izjava iz Versaillesa 10. i 11. ožujka 2022., [20220311-versailles-declaration-en.pdf \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/press-communication/infographic/20220311-versailles-declaration-en)

² Strateški kompas za sigurnost i obranu – za Europsku uniju koja štiti svoje građane, vrijednosti i interese te doprinosi međunarodnom miru i sigurnosti, Bruxelles, 21. ožujka 2022., 7371/22, [pdf \(europa.eu\)](https://www.europa.eu/press-communication/infographic/20220311-versailles-declaration-en).

³ Sastanak Europskog vijeća, Bruxelles, 15. prosinca 2023., EUCO 20/23, <https://www.consilium.europa.eu/media/68976/european-council-conclusions-14-15-12-2023-hr.pdf>. Zaključci su sljedeći: „Nakon što je razmotrilo rad na provedbi svojih prethodnih zaključaka, Izjave iz Versaillesa i Strateškog kompasa, Europsko vijeće naglašava da je potrebno učiniti više kako bi se ispunili ciljevi Unije u pogledu povećanja obrambene spremnosti i povećanja rashoda za obranu na suradnički način, uključujući povećanje ulaganja u obranu i razvoja sposobnosti, te kako bi se postiglo djelotvorno i integrirano tržište za obranu.”

⁴ Istraživanja javnog mnijenja u EU-u potvrđuju velik interes i očekivanja Europljana za jačanje suradnje u pitanjima obrane. Prema standardnom istraživanju Eurobarometra br. 100 (prosinac 2023.) 79 % Europljana smatra da bi trebalo povećati suradnju na razini EU-a u pitanjima obrane, a 69 % smatra da EU treba ojačati svoje kapacitete za proizvodnju vojne opreme.

⁵ Zajednička komunikacija o analizi nedostatnih ulaganja u obranu i o daljnjim koracima, Bruxelles, 18.5.2022., JOIN(2022) 24 final.

omogućiti da brže identificira, razvije i proizvede cijeli spektar nužne vojne opreme, počevši od one koja je potrebna najhitnije. To iziskuje daljnje jačanje i pojednostavnjenje alata i instrumenata koje je Unija uspostavila proteklih godina. Pripravnost obrambene industrije mora se ojačati u cijeloj Uniji, pri čemu se posebna pozornost treba obratiti na specifične posljedice za države članice najizloženije riziku od ostvarenja konvencionalnih vojnih prijetnji.

Za pripravnost obrambene industrije nužno je odgovarajućim alatima i poticajima motivirati države članice da u obranu nastave ulagati sve više, kako bi se zajedničkim ulaganjima mogla dati prednost. Time će se ojačati i njihove vojne sposobnosti i obrambena industrijska baza na koju se EU i države članice mogu osloniti. Ujedno će se izravno ojačati i NATO jer države članice, uključujući one koje su saveznice NATO-a⁶, imaju jedinstvo snaga koje mogu staviti na raspolaganje u različitim okvirima. Doprinijet će se i široj gospodarskoj sigurnosti Unije jer je EDTIB važan pokretač tehnoloških inovacija i otpornosti u društvu.

Cilj je ove strategije pojačati i poduprijeti nastojanja država članica da **ulažu više, bolje, zajednički i na europskoj razini** (2. odjeljak). Dostupnost obrambenih proizvoda i sustava trebala bi se povećati **učinkovitijim i prilagodljivijim EDTIB-om, uz veću sigurnost opskrbe** (3. odjeljak). Važno je osigurati **financijska sredstva** za podupiranje pripravnosti obrambene industrije EU-a (4. odjeljak). Osim toga, **kulturu obrambene pripravnosti trebalo bi uključiti u sve politike EU-a** (5. odjeljak). Naposljetku, za povećanje pripravnosti i otpornosti trebalo bi što bolje iskoristiti **partnerstva** (6. odjeljak).

1. POSTIZANJE OBRAMBENE PRIPRAVNOSTI IZGRADNOM FLEKSIBILNIJE I OTPORNIJE EUROPSKE OBRAMBENE INDUSTRIJE

1.1. Obrambena pripravnost: neizostavna u trenutačnom geopolitičkom okruženju

Zbog povratka teških oružanih sukoba u Europu, odnosno ničim izazvane i sveobuhvatne ruske invazije na Ukrajinu 2022., Unija mora brzo povećati svoju obrambenu pripravnost.

Globalni poredak utemeljen na pravilima doveden je u pitanje, a zemlje u blizini Unije i šire sve su izloženije napetostima, nestabilnosti, hibridnim prijetnjama i oružanim sukobima. Strateški konkurenti intenzivno ulažu u vojne sposobnosti, kapacitete obrambene industrije i ključne tehnologije, a integritet naših lanaca opskrbe i neometan pristup resursima više se ne mogu uzimati zdravo za gotovo.

EU i njegove države članice suočavaju se i s raširenim hibridnim prijetnjama – sve je više kibernetičkih napada, sabotaze, hakiranja kritične infrastrukture i imovine, dezinformacija te stranog uplitanja i manipulacije informacijama. Europi se osporava i pristup strateškim područjima kao što su svemir, kibernetički prostor, zračni i pomorski prostor. Taj razvoj događaja ugrožava našu sigurnost, blagostanje i demokratske vrijednosti.

Obrana državnog područja i građana država članica prvenstveno je u nacionalnoj nadležnosti, što uključuje obveze saveznika u kontekstu NATO-a. U tom i širem geopolitičkom kontekstu Europa mora preuzeti veću stratešku odgovornost za vlastitu sigurnost, a i pomagati ključnim partnerima kao što je Ukrajina. EU se treba voditi Strateškim kompasom i postajati sve snažniji dionik u području sigurnosti i obrane, a time

---

⁶ 22 od 27 država članica trenutačno su članice NATO-a, a očekuje se da će se tom savezu uskoro pridružiti i Švedska.

i pouzdaniji pružatelj sigurnosti i sposobniji akter u području obrane, ne samo za vlastite građane nego i radi međunarodnog mira i sigurnosti.

Snaga i sposobnost EU-a u području sigurnosti obrane doprinijet će i globalnoj i transatlantskoj sigurnosti, a komplementarne su i s NATO-om. Za države članice EU-a koje su ujedno i njegove članice NATO je i dalje temelj kolektivne obrane. Za postizanje obrambene pripravnosti nužno je planirati, razvijati i stavljati na raspolaganje potrebne obrambene sposobnosti i strateške pospješitelje, ovladati ključnim tehnologijama i zajamčiti mogućnost nabave, upravljanja i zaštite cijelog spektra potrebnih sposobnosti, infrastrukture i imovine.

Za obrambenu pripravnost stoga su neophodna golema i koordinirana ulaganja u potrebne obrambene sposobnosti, među ostalim u relevantnu kritičnu infrastrukturu. To podrazumijeva i što brže i bolje integriranje inovacija, koje sve češće potječu od malih i netradicionalnih aktera, čiji se potencijalni doprinos rijetko uzima u obzir. Protivnici su započeli globalnu utrku za tehnološkom prevlašću, a svi njezini sudionici morat će ulagati sve brže i sve više: EU si ne može priuštiti da u tome zaostaje.

Čak i države članice s najvećim proračunom za obranu u Uniji često ne uspijevaju samostalno dovoljno ulagati u obranu, što je uzrok nedostataka u obrambenim sposobnostima i industriji i povećava strateške ovisnosti EU-a. Isto vrijedi i za glavne proizvođače i njihove lance opskrbe. Za postizanje obrambene pripravnosti stoga je potrebna veća suradnja i zajedničko djelovanje. U vrijeme ratovanja visokog intenziteta to uključuje sposobnost masovne proizvodnje raznih vrsta obrambene opreme, kao što su streljivo, bespilotne letjelice, projektili i sustavi zračne obrane, kapaciteti za duboke napade, prikupljanje obavještajnih podataka, nadzor i izviđanje, kao i sposobnost osiguravanja da ta oprema bude na raspolaganju brzo i u dostatnoj količini.

Za takvu masovnu proizvodnju potrebno je razviti organizaciju sektora obrambene industrije.

Okvir 1: Nabava obrambene opreme u EU-u: države članice kupuju uglavnom same i iz inozemstva

Kako je istaknuto u analizi nedostatnih ulaganja u obranu i daljnjim koracima, da su sve države članice od 2006. do 2020. na obranu potrošile 2 % BDP-a i pritom 20 % tog iznosa namijenile ulaganjima, **za obranu** bi na raspolaganju bilo otprilike dodatnih **1,1 bilijuna EUR**, od čega oko 270 milijardi EUR za ulaganja.

Rashodi za obranu država članica 2022. povećali su se osmu godinu zaredom i popeli na 240 milijardi EUR⁷. **Od početka ruskog agresivnog rata do lipnja 2023. države članice EU-a nabavile su 78 % obrambenih proizvoda od zemalja izvan EU-a**, pri čemu samo od SAD-a 63 %⁸.

Od 2021. do 2022. javna nabava nove opreme povećala se za 7 %, ali **samo 18 %** ukupnih rashoda za opremu bilo je namijenjeno zajedničkoj nabavi obrambene opreme

⁷ U usporedbi s povijesno niskom razinom od 171 milijarde EUR 2014. Vidjeti podatke Europske obrambene agencije o obrani 2022., ključni nalazi i analiza.

⁸ Jean-Pierre Maulny, *THE IMPACT OF THE WAR IN UKRAINE ON THE EUROPEAN DEFENCE MARKET*, IRIS, rujan 2023., [19_ProgEuropeIndusDef_JPMaulny.pdf \(iris-france.org\)](#)

u EU-u 2022.⁹, što je **znatno ispod trenutačne zajedničke referentne vrijednosti od 35 % koju su odredile države članice**¹⁰.

1.2. Za obrambenu pripravnost potreban je pouzdan, prilagodljiv i inovativan EDTIB

Kako je istaknuto u Strateškom kompasu i Izjavi iz Granade šefova država i vlada EU-a¹¹, za jačanje obrambene pripravnosti i ulaganja u kapacitete EU-a potrebna je snažna, prilagodljiva i otporna tehnološka i industrijska baza.

EDTIB je izrazito važan za sadašnji i budući prosperitet i sigurnost naših društava. Bez fleksibilnog i konkurentnog EDTIB-a Europa ne može zbilja ojačati svoju obranu i sigurnost.

Kako bi se zajamčila sadašnja i buduća pripravnost obrambene industrije EU-a, moraju se povećati javna i privatna ulaganja u sva s obranom povezana područja, a obrambena industrija mora moći brže i intenzivnije reagirati na potrebe država članica. Inovacije se nikako ne smiju zanemariti, a treba se i osigurati otpornost na vanjske šokove i poremećaje.

Okvir 2: EDTIB danas: velik potencijal koji treba bolje iskoristiti

Obrambenu tehnološku i industrijsku bazu Unije danas čini kombinacija velikog broja glavnih ugovaratelja, poduzeća srednje tržišne kapitalizacije i brojnih malih i srednjih poduzeća (MSP-ova).

Osim europskih predvodnika koji proizvode vrhunske napredne sustave i uglavnom se nalaze u nekoliko država članica, važnu ulogu imaju i brojni manji, ali često kritični proizvođači platformi, dobavljači opreme, proizvođači potrošnog materijala kao što je streljivo, poddobavljači i specijalizirani proizvođači, **koji se nalaze po cijelom EU-u.**

Mapiranje industrije koje je provela radna skupina za zajedničku nabavu u području obrane pokazalo je da se glavni proizvođači 46 najhitnije potrebnih proizvoda nalaze u 23 države članice.

EDTIB je konkurentan na globalnoj razini, s procijenjenim **godišnjim prometom od 70 milijardi EUR** i velikim obujmom izvoza (više od 28 milijardi EUR u 2021.). Procjenjuje se da zapošljava oko **500 000 radnika**¹².

Bez obzira na njegovu općenitu konkurentnost, sposobnost EDTIB-a da iskoristi svoj puni potencijal narušena je godinama nedovoljnih ulaganja, unatoč napretku ostvarenom posljednjih godina. To je posljedica političkih i proračunskih odluka država članica u proteklim desetljećima i u drukčijem geopolitičkom kontekstu da dividendu mira iskoriste za druge društvene potrebe. Kontinuirana industrijska fragmentacija na nacionalnoj razini još je jedna prepreka optimalnoj učinkovitosti ulaganja u obranu. Ti su trendovi doveli do

⁹ Koordinirano godišnje preispitivanje u području obrane 2022.

¹⁰ Tu je vrijednost 2007. odredio ministarski upravljački odbor EDA-e.

¹¹ Europsko vijeće, Izjava iz Granade, 6. listopada 2023.

¹² Izvor podataka: procjene SIPRI-ja za Europsku komisiju.

znatno manje usporedive veličine obrambenog tržišta EU-a i prisutnosti na svjetskim tržištima te povećane ovisnosti o trećim zemljama, što je narušilo sposobnost EDTIB-a da ispuni očekivanja.

1.3. Zbog premalo suradničkih ulaganja u EU-u EDTIB ne iskorištava svoj puni potencijal

Na složenom tržištu na kojem su nacionalne vlade jedini kupci, države članice i dalje nedovoljno koordiniraju, objedinjuju i udružuju odluke o planiranju i nabavi u području obrane unatoč tome što im je na raspolaganju niz europskih alata i okvira. Stoga je potražnja i dalje uglavnom organizirana na nacionalnoj razini, pri čemu većina odluka o ulaganju proizlazi iz domaćih potreba i temelji se na nacionalnom programiranju, a često se ne uzimaju u obzir širi strateški aspekti i pitanja učinkovitosti. Zbog toga je, i unatoč određenim fazama konsolidacije u proteklim desetljećima, i ponuda i dalje u osnovi organizirana na nacionalnoj razini, a države članice daju prednost nacionalnim rješenjima zbog industrijskih pitanja i pitanja sigurnosti opskrbe. To dovodi do fragmentacije EDTIB-a, koji djeluje na različitim, preuskim obrambenim tržištima, a ne na jedinstvenom, mnogo većem i integriranom, što ga oslabljuje. Prvo, strana potražnje ne izražava se zajednički na optimalan način. To dovodi do udvostručavanja i propuštenih prilika za objedinjavanje i sinkronizaciju ulaganja u zajednički potrebnu opremu ili infrastrukturu. Drugo, na strani ponude ne potiče se suradnja ni integracija kako bi se uskladila s učinkovitije izraženom potražnjom. Nedostaju predvidljivost i kritična masa u izdanim narudžbama, zbog čega se ne iskorištava ekonomija razmjera. Treće, države članice obično, a posebno u zadnje vrijeme nabavljaju gotove proizvode iz trećih zemalja, čime smanjuju unutarnju potražnju i ulažu novac europskih poreznih obveznika u radna mjesta i ključne tehnologije u inozemstvu, a ne u Europi.

To pak obvezuje EDTIB da se usredotoči na izvoz kako bi osigurao održivost, što dovodi do rizika od prekomjernog oslanjanja na narudžbe trećih zemalja, pri čemu bi ispunjenje narudžbi država članica moglo biti manje prioritetno od poštovanja ugovora s trećim zemljama u slučaju kriza i povezanih nestašica.

Svi ti obrasci zajedno ugrožavaju sigurnost opskrbe. Jedinstveno tržište postalo je stvarnost na nižoj razini: lanci opskrbe protežu se preko brojnih granica. Međutim, na razini EU-a nedostaje zajedničko strateško upravljanje, koje bi pridonijelo sigurnosti opskrbe u kriznim situacijama. Trend prekomjernog oslanjanja na opskrbu iz trećih zemalja dodatno ugrožava sigurnost opskrbe i slobodu djelovanja u slučaju kriza.

1.4. Pomoć Ukrajini da se odupre ruskoj agresiji: odlučan doprinos Unije, ali i velik potencijal za poboljšanje

EU i njegove države članice dokazali su da mogu brzo mobilizirati potporu ukrajinskim oružanim snagama, među ostalim iz EDTIB-a. Do kraja siječnja 2024. EU i države članice zajedno su Ukrajini isporučili vojnu opremu u vrijednosti većoj od 28 milijardi EUR.

Zahvaljujući Europskom instrumentu mirovne pomoći (EPF), EU je u roku od nekoliko dana od početka opće ruske invazije u veljači 2022. pružio potporu Ukrajini tako što je nadoknadio troškove državama članicama koje su Ukrajini poslale vojnu pomoć. Europski instrument mirovne pomoći potiče daljnju isporuku smrtonosne i nesmrtonosne opreme Ukrajini. Vijeće je postiglo dogovor o ambicioznom okviru za poticanje isporuke i nabave

topničkog streljiva i projektila zemlja-zemlja, kao i povećanja industrijske proizvodnje, u obliku trodijelne inicijative za streljivo¹³.

Tom su inicijativom države članice naručile dodatno topničko streljivo u EU-u i Norveškoj, među ostalim na temelju okvirnih ugovora¹⁴ o kojima je Europska obrambena agencija pregovarala u njihovo ime s europskom obrambenom industrijom. Potpora Unije koja se pruža na temelju Uredbe o podupiranju proizvodnje streljiva (ASAP)¹⁵ raste i ubrzava razvoj kapaciteta za potporu Ukrajini i obnovu nacionalnih zaliha.

EDTIB je dokazao da može djelotvorno podržavati ta nastojanja. **Od početka rata EDTIB je povećao svoj kapacitet za proizvodnju topničkog streljiva za 50 %.** Već može proizvesti milijun topničkih naboja godišnje i očekuje se da će do kraja 2024. kapacitet dosegnuti više od 1,4 milijuna, a do kraja 2025. dva milijuna.

Osim donacija iz zaliha država članica i javne nabave koja se financira iz Europskog instrumenta mirovne pomoći, EDTIB je izravnim ugovorima s Ukrajinom osigurao i znatnu količinu topničkog streljiva i tako pokazao da može doprinijeti borbi Ukrajine protiv agresora.

EU je pokrenuo i nove inicijative kao što je Uredba o uspostavi instrumenta za jačanje europske obrambene industrije putem zajedničke nabave (EDIRPA)¹⁶. Međutim, potrebno je učiniti mnogo više, i na industrijskoj i na državnoj razini.

1.5. Od hitnih odgovora do pripravnosti: vrijeme je za promjenu paradigme

Vrijeme je za prelazak s hitnih odgovora na strukturnu obrambenu pripravnost EU-a u svim vremenskim okvirima. EU svojim državama članicama i partnerima mora osigurati dostupnost potrošnog materijala u potrebnim količinama, među ostalim u krizama, i pritom zajamčiti pravodobni razvoj i isporuku visokokvalitetnih kritičnih kapaciteta sljedeće generacije u narednim godinama. To obuhvaća i potrebe Ukrajine u području obrane. Osim toga, pojedinačne države članice ne mogu učinkovito zajamčiti siguran pristup spornim područjima kao što su kibernetički prostor, svemir, pomorstvo i zrak. Stoga EU mora razviti kapacitet kako bi osigurao zajednički pristup tim područjima, a to će moći ostvariti uz potrebna ulaganja u rješenja na europskoj razini.

Konkurentan EDTIB koji doprinosi sigurnosti građana Unije znači industrijski sektor koji je sposoban održati svoju tehnološku izvrsnost i istodobno pružiti ono što je potrebno, kada je to potrebno, bez ograničenja koja proizlaze iz prekomjernih vanjskih ovisnosti ili uskih grla¹⁷. Od velike je važnosti industrija koja ulaže u nove kapacitete i koja je spremna prijeći na gospodarski model „ratnog stanja” kad god je to potrebno.

---

¹³ Isporuka i zajednička nabava streljiva za Ukrajinu, Bruxelles, 20. ožujka 2023., 7632/23, [pdf \(europa.eu\)](#).

¹⁴ Do danas je EDA potpisala 60 okvirnih ugovora s europskom industrijom.

¹⁵ Uredba (EU) 2023/1525 o podupiranju proizvodnje streljiva (ASAP), SL L 185, 24.7.2023., str. 7.

¹⁶ Uredba (EU) 2023/2418 o uspostavi instrumenta za jačanje europske obrambene industrije putem zajedničke nabave (EDIRPA), SL L, 2023/2418, 26.10.2023.

¹⁷ EDTIB bi imao koristi od otpornijeg jedinstvenog tržišta EU-a provedbom mjera, posebno u kriznim vremenima, utvrđenih u dokumentu „Ažuriranje nove industrijske strategije za 2020.: izgradnja snažnijeg jedinstvenog tržišta za oporavak Europe”, COM(2021) 350.

To podrazumijeva zajednički javni i privatni angažman. EU je spreman poduprijeti države članice i EDTIB smanjenjem rizika ulaganja, čime bi se pridonijelo ambicioznosti obrambene industrijske politike na razini EU-a. Kako bi se to postiglo, Unija mora maksimalno povećati koristi od tržišnog natjecanja, suradnje i konsolidacije. Isto tako, mora se očuvati konkurentnost EDTIB-a i njegova sposobnost izvoza i pritom osigurati da se države članice mogu u potpunosti osloniti na svoju obrambenu industriju kako bi pravodobno i u potrebnoj količini ispunile svoje potrebe kad je u pitanju sigurnost građana EU-a.

Ovom se strategijom uvode mjere za i. podupiranje pripravnosti obrambene industrije EU-a na temelju povećane koordinacije obrambenih potreba država članica, ii. jačanje EDTIB-a kako bi se proizvelo više, uz istodobno osiguravanje sigurnosti opskrbe, iii. razvoj financijskih sredstava za podupiranje pripravnosti obrambene industrije EU-a i iv. uključivanje kulture pripravnosti obrambene industrije u politike, uz v. istodobnu učinkovitu suradnju s partnerima. Kao prvu hitnu inicijativu Komisija predlaže novu uredbu o uspostavi EDIP-a kako bi se osigurao kontinuitet potpore EDTIB-u u postojećem višegodišnjem financijskom okviru (VFO), a istodobno se ispituju novi oblici potpore s obzirom na sljedeće programsko razdoblje.

Predloženi EDIP produljit će vrijeme i opseg potpore za ostvarenje konkurentnosti EDTIB-a koju pružaju EDIRPA i ASAP. Poticat će suradnju u fazi nabave obrambenih proizvoda koje proizvodi EDTIB, poduprijeti industrijalizaciju proizvoda koji proizlaze iz mjera financiranih iz EFO-a ili drugih okvira EU-a za suradnju te općenito poduprijeti povećanje proizvodnje u obrambenoj industriji u Uniji. Uspostavit će se i sustav EU-a za sigurnost opskrbe kako bi se povećala solidarnost i učinkovitost unutar Unije kao odgovor na krize.

2. POTICANJE PRIPRAVNOSTI PUTEV ULAGANJA: VIŠE, BOLJE, ZAJEDNIČKI, NA EUROPSKOJ RAZINI

Povećanje proizvodnje u obrambenoj industriji u krajnjoj liniji ovisi o povećanoj količini narudžbi iz država članica, koje se ne mogu izvršiti bez povećanja proračuna za obranu. Države članice iznimno su brzo počele povećavati svoje proračune od veljače 2022. (vidjeti okvir 1). Međutim, potrebna su znatno veća ulaganja na nacionalnoj i europskoj razini kako bi se industrija EU-a strukturno prilagodila i postala inovativnija i konkurentnija za suočavanje s novom sigurnosnom stvarnošću. Ključno je da Unija zajednički u najvećoj mogućoj mjeri iskoristi to trenutačno povećanje proračuna kako bi se postigla pripravnost obrambene industrije. U tu su svrhu Komisija i Visoki predstavnik / ravnatelj Agencije spremni poduprijeti države članice da nastave ulagati više, ali i da se to čini bolje, zajednički i na europskoj razini.

2.1. Bolje ulaganje

Bolje ulaganje znači usmjeravanje ulaganja onamo gdje je najpotrebnije, uz izbjegavanje udvostručavanja i povećanje učinkovitosti. Za to je potrebna bolja koordinacija planova ulaganja i nastojanja država članica.

2.1.1. Nova funkcija zajedničkog programiranja i nabave

Kako je najavljeno u Zajedničkoj komunikaciji o analizi nedostatnih ulaganja u obranu i o daljnjim koracima, strukturiranim pristupom programiranju i javnoj nabavi povećat će se transparentnost, koordinacija i dosljednost među državama članicama te između država članica i institucija EU-a. Dopunit će se i pojednostavniti postojeće inicijative u području

kapaciteta, industrije, istraživanja i obrambene infrastrukture, što će omogućiti prilagođeno i zajedničko određivanje prioriteta, kao i trajnu suradnju.

Odbor za pripravnost obrambene industrije (dalje u tekstu „Odbor”) okupljat će države članice, Visokog predstavnika / ravnatelja Agencije i Komisiju u raznim formatima kako bi 1. izvršavali funkciju zajedničkog programiranja i nabave u području obrane EU-a predviđenu u Zajedničkoj komunikaciji o analizi nedostatnih ulaganja u obranu i 2. poduprli provedbu EDIP-a.

Za izvršavanje **funkcije zajedničkog programiranja i nabave u području obrane EU-a**, koja će se nadovezati na uspješan rad radne skupine za zajedničku nabavu u području obrane, Odbor će osigurati forum koji će sazvati Komisija i Visoki predstavnik / ravnatelj Agencije radi rasprave i prilagodbe utvrđenih prioriteta na razini EU-a, ne dovodeći u pitanje njihove uloge i odgovornosti. U tom će formatu, koji se utvrđuje ovom strategijom, Odbor ujedno podržavati koordinaciju i izbjegavanje kolizija planova javne nabave država članica te pružiti strateške smjernice za učinkovitije usklađivanje ponude i potražnje. U tom bi pogledu rad u kontekstu Odbora trebao omogućiti zajedničko razumijevanje sastava EDTIB-a među državama članicama i promicati zajedničku informiranost o proizvodnim kapacitetima u Uniji. Na temelju konsolidiranog pregleda postojećih industrijskih kapaciteta članovi koji se sastaju u kontekstu Odbora trebali bi procijeniti proizvodne kapacitete potrebne za ispunjavanje utvrđenih potreba nabave i predložiti odgovarajuće ciljeve obrambene industrijske proizvodnje, posebno za najkritičnije kapacitete.

Kad je riječ o funkciji zajedničkog programiranja i nabave u području obrane EU-a, sastanke u kontekstu Odbora pripremat će i njima supredsjedati Komisija i Visoki predstavnik / ravnatelj Agencije.

U svrhu **potpore provedbi EDIP-a Odbor će biti službeno osnovan u okviru Uredbe o EDIP-u**, s ciljem postizanja sigurnosti opskrbe na razini EU-a, ali i da pruža informacije i pomoć u provedbi različitih mjera potpore EDTIB-u uspostavljenih u EDIP-u. U tom sastavu samim Odborom predsjedat će Komisija, uz sudjelovanje Europske službe za vanjsko djelovanje (ESVD) i Europske obrambene agencije (EDA).

Za dopunu tim nastojanjima, učinkovitu suradnju vlada s industrijom te intenzivniji dijalog i angažman osnovat će se **Skupina na visokoj razini za europsku obrambenu industriju**. Ta će se skupina sastajati u posebnim sastavima (npr. u pojedinim sektorima), ovisno o predmetnom pitanju, te će djelovati kao povlašteni sugovornik Odbora radi savjetovanja s industrijom i povećanja dosljednosti između planova država članica i onoga što EDTIB može ostvariti, ne dovodeći u pitanje primjenjiva pravila o tržišnom natjecanju u okviru Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

2.1.2. Od strateškog programiranja do projekata od zajedničkog interesa

Jedna od uloga Odbora u okviru nove funkcije zajedničkog programiranja i nabave na razini EU-a bit će **zajedničko utvrđivanje mogućih projekata od zajedničkog interesa u koje bi se usmjerila nastojanja i programi financiranja EU-a**. Nova funkcija programiranja i nabave temeljit će se na postojećim instrumentima i inicijativama kao što su plan za razvoj sposobnosti (CDP), koordinirano godišnje preispitivanje u području obrane (CARD) i stalna strukturirana suradnja (PESCO).

S ciljem povećanja svoje obrambene pripravnosti u aktualnom sigurnosnom kontekstu Unija bi u okviru prioriteta za razvoj sposobnosti EU-a trebala utvrditi **europske obrambene projekte od zajedničkog interesa** na koje će se usmjeriti aktivnosti i resursi.

Većim, boljim, zajedničkim ulaganjem na europskoj razini države članice moći će maksimalno povećati učinak svojih ulaganja kako bi razvile i upotrebljavale puni spektar sposobnosti. To će doprinijeti sigurnom pristupu strateškim domenama i spornim područjima, među ostalim razvojem odgovarajućih sustava koji bi služili kao europska obrambena infrastruktura od zajedničkog interesa i koristi. To bi doprinijelo i osiguravanju dostupnosti strateških pospješitelja potrebnih za misije i operacije, kao i za kapacitet EU-a za brzo raspoređivanje.

Do 2035. EU bi trebao početi provoditi projekte za sposobnosti europske prirode ili bi takvi projekti trebali biti u zreloj fazi razvoja. Uz suglasnost država članica to bi moglo uključivati: sposobnosti povezane s integriranom europskom zračnom i raketnom obranom (čija je kritičnost potvrđena tijekom ničim izazvane vojne agresije Rusije na Ukrajinu), informiranje o području svemira, mrežu kibernetičkih obrambenih sposobnosti koje su razmjerne potrebi za učinkovitom zaštitom Unije, kao i odgovarajuće dimenzionirana pomorska i podvodna zaštitna sredstva.

2.2. Zajedničko ulaganje

Veća zajednička ulaganja preduvjet su za bolju obrambenu pripravnost EU-a. Države članice moraju više surađivati tijekom cijelog životnog ciklusa sposobnosti, počevši od faze istraživanja, razvoja i nabave. Instrumenti za utvrđivanje prioriteta za razvoj sposobnosti (CDP) i prilike za suradnju (koordinirano godišnje preispitivanje u području obrane) već postoje. Nužno je osigurati da se oni djelotvorno upotrebljavaju za planiranje konkretnih obrambenih sposobnosti, ulaganje u njih i njihovu provedbu.

2.2.1. *Zajednička nabava kao standard kad god je to relevantno: proširenje načela intervencije razvijenih u okviru EDIRPA-e*

Kako bi se dodatno doprinijelo učinkovitom izražavanju potražnje radi potpore konkurentnosti EDTIB-a, **Komisija predlaže proširenje načela intervencije iz EDIRPA-e** i jačanje potpore zajedničkoj nabavi obrambenih proizvoda iz EDTIB-a. U tom segmentu EDIP-a nadoknadit će se financijski troškovi povezani sa složenošću suradnje, koji nadilaze troškove najhitnijih i najkritičnijih obrambenih proizvoda, i tako će se proširiti područje intervencije EDIRPA-e.

Segment potpore za zajedničku nabavu u okviru EDIP-a pomoći će da se na suradnički način ubrza prilagodba industrije strukturnim promjenama. Potaknut će i solidarnost među državama članicama jer će im omogućiti da povećaju učinkovitost javne potrošnje i doprinesu interoperabilnosti i zamjenjivosti.

Komisija i Visoki predstavnik / ravnatelj Agencije **mjerit će napredak** postignut u konsolidaciji obrambene potražnje nakon donošenja ove strategije. Zajedničko istraživanje, razvoj i nabava obrambene opreme trebali bi postupno postati standard u EU-u.

Države članice do danas nisu uspjele postići referentnu vrijednost koju su utvrdile 2007., a prema kojoj bi 35 % svojeg ukupnog proračuna za opremu namijenile za europsku zajedničku nabavu opreme¹⁸.

Kako bi se EDTIB-u dao postojani i dugoročni signal potražnje, državama članicama predlaže se da do 2030. ostvare cilj **suradničke nabave najmanje 40 % obrambene opreme**.

---

¹⁸ Vrijednost je utvrdio ministarski upravljački odbor EDA-e 2007.

Ostvarenjem tog cilja postojeća i buduća dodatna ulaganja država članica u obranu donijet će učinkovitije rezultate, čime će se znatno povećati otpornost i sigurnost EU-a. Znatni poticaji koje na razini EU-a pružaju EDIRPA i EDIP, u kombinaciji s iskustvom u kontekstu Europskog instrumenta mirovne pomoći i većim osjećajem nužnosti, hitnosti i solidarnosti koji proizlaze iz trenutačne geopolitičke situacije, čine te pokazatelje ključnima i realističnima.

2.2.2. Sustavnije djelovanje radi interoperabilnosti i zamjenjivosti

Iskustvo Ukrajine u borbi protiv neopravdane ruske agresije pokazalo je vrijednost interoperabilnih i zamjenjivih obrambenih sposobnosti. Na bojištu se pokazalo da nije jednostavno upotrebljavati slične, ali ne i istinski interoperabilne ni zamjenjive oružane sustave, uključujući streljivo istog kalibra proizvedeno u različitim državama članicama. Osim što je riječ o operativnom problemu, to šteti konkurentnosti i ekonomijama razmjera i ograničava funkcioniranje unutarnjeg tržišta. Uzrok su trenutačnih neodrživih ograničenja nacionalni zahtjevi, prihvaćanje normi i certifikacija. Za defragmentiranje tržišta jednako su važna tri elementa: definiranje zajedničkih zahtjeva država članica, primjena postojećih normi ili stvaranje novih te veće uzajamno priznavanje certifikata.

Okvir 3: Neoptimalni tehnički zahtjevi, norme i certifikacija ugrožavaju obrambenu pripravnost EU-a

U prijašnjim europskim programima suradnje države članice prečesto su **previše prilagođavale i prekomjerno upotrebljavale nacionalne zahtjeve koji proizlaze iz nacionalnih postupaka planiranja kapaciteta**. To je općenito dovelo do više verzija istog kapaciteta, povećanja troškova istraživanja i razvoja, nabave i održavanja, neoptimalnog korištenja lanaca opskrbe i kašnjenja, kao i smanjenih mogućnosti za zajedničko osposobljavanje, logistiku i druge prilike za suradnju.

Iako stroga normizacija može pomoći u prevladavanju takvih problema, postoje brojni dokazi da norme same po sebi ne mogu u potpunosti spriječiti probleme s interoperabilnošću i zamjenjivošću. Bez obzira na to što su u okviru NATO-a doneseni sporazumi o normizaciji, **dobrovoljno prihvaćanje tih normi i dalje je problem**. Problematična je i činjenica da trenutačno dogovorene norme često ne osiguravaju dovoljnu stvarnu interoperabilnost i zamjenjivost u operativnom smislu jer ne obuhvaćaju sve obrambene sustave niti su sustavno dovoljno detaljne.

Naposljetku, **potrebno je riješiti i pitanje certificiranja**. Certifikate trenutačno izdaju posebna tijela na nacionalnoj razini i ne priznaju se uzajamno, često zbog sigurnosnih protokola, čime se *de facto* fragmentira tržište i ometa logistika.

Norme u području obrane omogućuju interoperabilnost materijala i opreme kojima se koriste oružane snage. EU, posebno aktivnostima koje provodi EDA, podupire države članice u utvrđivanju zahtjeva za normizaciju i upotrebi normi u kontekstu suradničkih projekata, pri čemu se kao glavno mjerilo koriste sporazumi o normizaciji.

U okviru mnogih projekata EFO-a već se podupire povećana normizacija opreme na razini EU-a kako bi se osigurala interoperabilnost i zamjenjivost unutar bilo koje koalicije. Stoga EFO od država članica zahtijeva da utvrde zajedničke funkcionalne zahtjeve putem postupka usklađivanja poziva u kojem mogu sudjelovati sve države članice. Međutim, i dalje bi se trebalo raditi na poticanju primjene najčešćih postojećih normi u proizvodnji i nabavi oružja, nadovezujući se na postojeće inicijative i dopunjujući ih. Konkretno, temelj

za daljnji rad trebao bi biti europski referentni sustav obrambenih normi (EDSTAR) kojim upravlja EDA, a kojim se utvrđuju norme koje se smatraju najboljom praksom kao potpora programima, organizacijama i agencijama. EDSTAR je komplementaran NATO-ovim sporazumima o normizaciji i usmjeren je na optimizaciju djelotvornosti, učinkovitosti i interoperabilnosti primjene normi za obrambene i sigurnosne proizvode i usluge. Industrijski programi i instrumenti EU-a u području obrane trebali bi dodatno poticati i dati prednost projektima koji doprinose normizaciji i usklađivanju zahtjeva.

Komisija će stoga u okviru svojih programa obrambene industrije, a posebno u okviru EFO-a, **promicati upotrebu dogovorenih civilnih**, u skladu sa strategijom EU-a za normizaciju¹⁹, ili **obrambenih normi kao što su NATO-ovi sporazumi o normizaciji**.

Certifikacija se može definirati kao službeno priznanje da je oprema u skladu s primjenjivim zahtjevima koji jamče da se može upotrebljavati bez znatne opasnosti za rukovatelje. U obrambenom sektoru, u kojem bi oprema mogla znatno ugroziti život rukovatelja, države članice osiguravaju zaštitne mjere tako što ovlašćuju tijela (obično agencije unutar ministarstava obrane) da certificiraju opremu prije njezine uporabe. Ako se certifikati uzajamno ne priznaju, proizvod se ne može ponuditi na određenom tržištu, čak ni unutar EU-a.

Kako bi se riješili problemi povezani s certifikacijom, **Komisija će podupirati i brzo unakrsno certificiranje**, uključujući, prema potrebi, povezano ispitivanje. Takvo unakrsno certificiranje već se dobrovoljno provodi u sektoru plovidbenosti u okviru EDA-e. EDA će nastojati i dodatno olakšati druge aktivnosti certificiranja, ispitivanja i evaluacije. Konkretno, jačanjem njezina rada na testiranju i evaluaciji u području obrane olakšala bi se koordinacija aktivnosti testiranja usmjerenih na omogućivanje unakrsnog certificiranja slične opreme na platformama.

Osim toga, Komisija predlaže da se u posebnim okolnostima, tijekom kriznih razdoblja, omogući uzajamno priznavanje nacionalnih certifikata u skladu s odredbama EDIP-a.

2.2.3. *Uspostava stabilnih suradničkih programa naoružanja za cijeli životni ciklus obrambenih sposobnosti: struktura za europski program naoružanja kao novi moćan alat*

Suradnički programi naoružanja država članica suočavaju se s velikim izazovima. Uglavnom se uspostavljaju na *ad hoc* osnovi i nema primjerenih alata s obzirom na njihovu složenost. To je često dovelo do kašnjenja i prekoračenja troškova. Iako su EFO i PESCO ponudili poticaje i okvire za rješavanje te situacije, potrebno je dodatno poticati i jačati predanost država članica suradnji tijekom cijelog životnog ciklusa obrambenih sposobnosti. Kako bi se to ostvarilo, **Komisija će staviti na raspolaganje novi pravni okvir – strukturu za europski program naoružanja (SEAP)** – kao sredstvo za podupiranje i jačanje suradnje u području obrane, među ostalim u kontekstu PESCO-a, ako se države članice tako dogovore.

U tom novom pravnom okviru države članice imat će na raspolaganju standardizirane postupke za pokretanje zajedničkih obrambenih programa i upravljanje tim programima. Pod određenim uvjetima države članice moći će iskoristiti povećanu stopu financiranja u kontekstu EDIP-a te pojednostavnjene i usklađene postupke nabave. Ako su države članice zajednički vlasnici opreme nabavljene u okviru SEAP-a (koji djeluje kao međunarodna organizacija), moći će dobiti **oslobodjenje od PDV-a**. Nadalje, **EDIP će osigurati bonus**

---

¹⁹ Normizacijska strategija EU-a, COM(2022) 31.

za proizvode koji su razvijeni i nabavljeni u kontekstu SEAP-a ako se dotične države članice dogovore o zajedničkom pristupu izvozu za obranu. Status međunarodne organizacije trebao bi omogućiti državama članicama i da, ako to žele, izdaju obveznice kako bi osigurale dugoročni plan financiranja programa naoružanja. Iako Unija ne bi bila odgovorna za izdavanje dužničkih instrumenata država članica, uvjeti pod kojima države članice financiraju programe naoružanja koji su prihvatljivi za potporu Unije mogli bi se poboljšati doprinosima iz EDIP-a za funkcioniranje SEAP-a.

Taj će novi instrument pridonijeti intenziviranju suradničkih aktivnosti država članica, u skladu s prioritetima za obrambene sposobnosti koje su zajednički dogovorile države članice u okviru zajedničke vanjske i sigurnosne politike (ZVSP), posebno putem plana za razvoj sposobnosti. Trebao bi olakšati i poduprijeti provedbu projekata u okviru PESCO-a i doprinijeti ispunjavanju čvršćih obveza koje su preuzele države članice sudionice. U kontekstu tekućeg strateškog preispitivanja PESCO-a Visoki predstavnik mogao bi preporučiti državama članicama sudionicama da ojačaju obveze povezane s EDTIB-om i razmotre moguće nove obveze, posebno u vezi sa zajedničkom nabavom u okviru EDTIB-a, u skladu s ambicijom ove strategije. Te bi se obveze također mogle uzeti u obzir pri uspostavi i provedbi projekata u okviru PESCO-a.

Kako je opisano u 3. odjeljku ove Zajedničke komunikacije, SEAP bi mogao podupirati i razvoj prototipova koji proizlaze iz zajedničkih aktivnosti istraživanja i razvoja koje se financiraju iz EFO-a sve do industrijske proizvodnje.

2.3. Ulaganje na europskoj razini

Veća, bolja i zajednička ulaganja povećat će Unijinu obrambenu pripravnost samo ako povećana ulaganja koja proizlaze iz većih nacionalnih proračuna koriste obrambenu industriju Unije. Međutim, usmjeravanje ulaganja država članica u EDTIB uvelike ovisi o njegovoj sposobnosti da dokaže da može zadovoljiti potražnju država članica u pogledu brzine i obujma.

Hitne odluke o nabavi koje su države članice donijele s obzirom na dramatično pogoršanje sigurnosnog okruženja donesene su u kontekstu ograničenog mirnodopskog proizvodnog kapaciteta EDTIB-a. Porast nabave uglavnom je koristio industriji izvan EU-a. Dostupnost u smislu vremena i količine stoga je novi parametar konkurentnosti EDTIB-a i sigurnosti Unije, posebno tijekom razdoblja povećanih sigurnosnih napetosti.

Intenziviranje tog trenda dovelo je do povećanja postojećih ovisnosti ili stvaranja novih, čime se ograničava potencijalni pozitivan krug povećanih ulaganja koji bi doveo do jačanja EDTIB-a. Obujam nabave putem američke vojne prodaje u EU-u povećala se za 89 % u razdoblju od 2021. do 2022.²⁰ Osim toga, novi proizvođači naoružanja iz ostalih trećih zemalja također su ušli na tržište EU-a. Taj trend narušava konkurentnost EDTIB-a i dovodi do toga da se novcem poreznih obveznika EU-a otvaraju radna mjesta u inozemstvu te se stoga mora preokrenuti.

U tu svrhu Komisija u suradnji s Visokim predstavnikom / ravnateljem Agencije nastoji uspostaviti **europski mehanizam vojne prodaje**, koji bi olakšao dostupnost obrambenih proizvoda EDTIB-a i povećao informiranost o dostupnim proizvodima. Komisija predlaže da se takav mehanizam testira u pilot-projektu u okviru EDIP-a kako bi se potom od 2028. zajedno s državama članicama i industrijom razvio potpuni mehanizam. Pilot-mehanizam

---

²⁰ Centar za međunarodnu politiku, Security Assistance Monitor, securityassistance.org.

bit će organiziran u četiri stupa: 1. katalog obrambenih proizvoda, 2. brza dostupnost financijske potpore za stvaranje pričuva obrambenih sposobnosti, 3. odredbe za olakšavanje postupaka nabave i 4. mjere za izgradnju kapaciteta za službenike za nabavu.

Prvo, na temelju postojećih alata²¹ Komisija će u suradnji s Visokim predstavnikom / ravnateljem Agencije raditi na uspostavi **jedinstvenog, centraliziranog, ažuriranog kataloga obrambenih proizvoda** koji je razvio EDTIB. Kriza streljiva u kontekstu rata u Ukrajini pokazala je da Unija ima na raspolaganju važan proizvodni kapacitet, ali rašireno podcjenjivanje tog kapaciteta dovelo je do većeg angažmana proizvođača iz trećih zemalja. Takve pogrešne predodžbe štete EDTIB-u i trebalo bi ih ispraviti. Kako bi se povećala vidljivost rješenja iz EU-a, Komisija će u bliskoj suradnji s Visokim predstavnikom / ravnateljem Agencije osigurati jedinstveno sučelje za identifikaciju obrambenih proizvoda koje proizvodi EDTIB. U taj će katalog industrija dobrovoljno unositi proizvode putem namjenskih poziva na iskaz interesa.

Drugo, Komisija će poduprijeti stvaranje **pričuva za pripravnost obrambene industrije** kako bi se povećala dostupnost i ubrzalo vrijeme isporuke obrambenih proizvoda proizvedenih u EU-u. Proizvodnjom u ograničenim količinama za manja nacionalna tržišta naša je industrija u nepovoljnom položaju u odnosu na proizvođače izvan EU-a. Iako proizvođači iz EU-a imaju slično ili kraće vrijeme isporuke u usporedbi s proizvođačima izvan EU-a, činjenica da se proizvodi izvan EU-a često mogu lako staviti na raspolaganje iz postojećih zaliha izvan EU-a dovodi do bržeg stavljanja na tržište, zbog čega su ta rješenja izvan EU-a privlačnija. U okviru EDIP-a Komisija predlaže financijsku potporu za kupnju dodatnih količina obrambenih kapaciteta koje su države članice odlučile zajednički nabaviti u okviru SEAP-a. Time bi se omogućilo stvaranje strateških rezervi koje bi se mogle brzo staviti na raspolaganje dodatnim kupcima u okviru atraktivnog programa između vlada. Upotrebom opreme u pričuvi upravljat će države članice koje su dio struktura europskog programa za naoružanje.

Treće, Komisija predlaže uvođenje **standardnog sustava primjenjivog na buduće ugovore u području obrane i okvirne sporazume** s proizvođačima sa sjedištem u EU-u. Pravo EU-a već dopušta državama članicama da svoje ugovore i okvirne sporazume otvore drugim državama članicama ako je ta mogućnost predviđena od početka postupka nabave. Međutim, države članice tu mogućnost vrlo rijetko upotrebljavaju. Zbog toga je nabava putem takvih ugovora i okvirnih sporazuma drugih država članica vrlo ograničena. Kako bi se ta situacija riješila na strukturni način, tim bi se standardnim režimom predvidjelo da bi se, osim ako je izričito drukčije određeno, **ugovor / okvirni sporazum u području obrane mogao otvoriti** bilo kojoj drugoj državi članici pod istim uvjetima kao i za državu članicu koja provodi nabavu (podložno suglasnosti dotičnih država članica). Nadalje, na temelju prakse država članica od početka ruskog općeg agresivnog rata protiv Ukrajine, čini se potrebnim dopustiti državama članicama da upotrebljavaju i postojeće nacionalne okvirne ugovore s proizvođačima sa sjedištem u EU-u za nabavu dodatnih količina u ime drugih (okvir države predvodnice). Stoga Komisija u kontekstu EDIP-a predlaže **produljenje privremenog odstupanja od Direktive 2009/81/EZ**, kako je predviđeno Uredbom ASAP. Na temelju te „klauzule industrijske solidarnosti” države članice mogle bi iskoristiti ugovore drugih država članica, smanjiti administrativno opterećenje (među ostalim industrijsko) i nabaviti opremu u kraćem vremenu isporuke.

---

²¹ Kao što je baza podataka EUCLID koju vodi EDA.

Četvrto, kako bi se olakšala nabava iz EDTIB-a, države članice mogle bi zatražiti potporu iz postojećih instrumenata EU-a, kao što je Instrument za tehničku potporu²², za **izgradnju administrativnih kapaciteta** i za **provedbu relevantnih reformi**. Konkretno, nacionalne agencije za nabavu u državama članicama mogle bi zatražiti potporu za pojednostavnjenje postupaka nabave, reorganizaciju upravljačkih struktura, razmjenu informacija, obrazovanje i osposobljavanje s ciljem poboljšanja zajedničke nabave u Uniji. EDA će dodatno podupirati tu izgradnju administrativnih kapaciteta osiguravanjem foruma za razmjenu dobre prakse i predviđanjem daljnjih mjera suradnje u okviru svoje mreže stručnjaka za nabavu u području obrane.

Kao i u slučaju zajedničke nabave, ključno je da Komisija i Visoki predstavnik / ravnatelj Agencije mogu zajedno s državama članicama mjeriti napredak koji proizlazi iz te strategije zahvaljujući podacima koje dostave države članice.

Povećana ulaganja u obranu ostvarit će svoju svrhu samo povećala li se i suradnja, što je preduvjet za prevladavanje trajnih neučinkovitosti. Kako bi se postigla otpornost primjerena za suočavanje s prijetnjama, države članice trebale bi svojom suradnjom u svim područjima ulaganja i nabave iskoristiti sve mogućnosti koje nudi EDTIB. Za mjerenje napretka koji se ostvaruje provedbom ove strategije mogu poslužiti dva pokazatelja.

Prvo, od 2017. do 2023. obrambeno tržište EU-a povećalo se za 64 %, dok se obrambena trgovina među državama članicama tek neznatno povećala i sada čini samo 15 % ukupne vrijednosti obrambenog tržišta EU-a²³. Taj bi trend trebalo preokrenuti. Države članice pozivaju se da osiguraju da **do 2030. vrijednost trgovine obrambenom opremom unutar EU-a bude najmanje 35 % vrijednosti EU-ova tržišta takvom opremom**.

Nadalje, novi podaci upućuju na to da je gotovo 80 % ulaganja država članica u obranu od 2022. provedeno s dobavljačima izvan EU-a, u usporedbi s otprilike 60 % prije rata. Iako je moguće da je opravdan hitnim razlozima, taj zabrinjavajući preokret može se ublažiti većom transparentnošću i konkretnim napretkom u pogledu dostupnosti i vremena isporuke proizvoda iz EDTIB-a.

Kako bi ostvarile zajedničku ambiciju iz ove strategije, države članice trebale bi preokrenuti trenutačni trend i postupno dovesti razinu nabave iz EDTIB-a najprije na razinu prije rata te je zatim u najvećoj mogućoj mjeri povećati. **Države članice pozivaju se da kontinuirano napreduju prema tome da do 2030. najmanje 50 %, a do 2035. 60 % svojih sredstava za nabavu obrambene opreme utroše unutar EU-a²⁴.**

---

²² Uredba (EU) 2021/240 od 10. veljače 2021. o uspostavi Instrumenta za tehničku potporu, SL L 57, 18.2.2021., str. 1.

²³ Podaci iz godišnjih izvješća ESVD-a i baze podataka o izvozu oružja država članica EU-a pružaju korisne informacije o trendovima koji utječu na europsko obrambeno tržište i industriju. Ti podaci posebno omogućuju mjerenje intenziteta trgovinskih tokova unutar EU-a, koji daje naznake o intenzitetu prekogranične nabave konačnih proizvoda i prekograničnih tokova u lancima opskrbe EDTIB-a. Naime, kad je riječ o nabavi u području obrane u državama članicama, podaci o podrijetlu proizvoda ne prikupljaju se na centraliziran način. Službe Komisije, zajedno s ESVD-om i EDA-om, surađivat će s državama članicama na razvoju metodologije za mjerenje udjela nabave u okviru EDTIB-a u usporedbi s nabavom od subjekata iz trećih zemalja korisnica.

²⁴ U Komunikaciji o analizi nedostatnih ulaganja u obranu Komisija je na temelju znanstvene publikacije D. Fiotta (na temelju podataka o uvozu/izvozu Ministarstva vanjskih poslova SAD-a) navela da je od 2007. do 2016. više od 60 % europskog proračuna za nabavu u području obrane potrošeno na uvoz vojne

Preokretanje trenutačnih trendova i dostizanje tih referentnih vrijednosti osjetno bi povećalo otpornost Unije i sigurnost naših građana. Dodatna potpora europskoj suradnji u okviru EDIP-a i EFO-a, kao i programa nasljednika od 2028. nadalje, u kombinaciji sa snažnom političkom voljom i predanošću država članica, čini te referentne vrijednosti realističnima i ostvarivima.

Daljnji koraci:

Kako bi se državama članicama pomoglo da ulažu više, bolje, zajedno i na europskoj razini, Komisija i Visoki predstavnik / ravnatelj Agencije:

- uspostaviti će novu **funkciju zajedničkog programiranja i nabave** osnivanjem Odbora za pripravnost obrambene industrije i Skupine na visokoj razini za europsku obrambenu industriju sa savjetodavnom ulogom.

Komisija:

- predlaže da se u **okviru EDIP-a prošire načela EDIRPA-e** za potporu suradnji u nabavi proizvoda koji potječu iz EDTIB-a,
- predlaže da se u okviru EDIP-a omogući **brzo uzajamno priznavanje certifikacije** tijekom kriznih razdoblja,
- predlaže da se na raspolaganje stavi nov pravni okvir, **struktura za europski program naoružanja (SEAP)**, koji će ojačati suradnju država članica u području obrane, uz potpunu komplementarnost s okvirom za PESCO,
- predlaže postupno stvaranje **europskog mehanizma vojne prodaje** s ciljem poticanja dostupnosti opreme EU-a u smislu vremena i količine,
- predlaže, u okviru EDIP-a, pokretanje **europskih obrambenih projekata od zajedničkog interesa** kako bi se na razini EU-a doprinijelo osiguravanju i zaštiti slobodnog pristupa Unije i država članica spornim područjima kao što su kibernetički prostor, svemir, zrak i pomorstvo te provedbi prioriteta za razvoj sposobnosti EU-a.

Nadalje, Visoki predstavnik će:

- preporučiti državama članicama sudionicama PESCO-a, u kontekstu strateškog preispitivanja PESCO-a za razdoblje 2023. – 2025., da **ojačaju obveze u pogledu EDTIB-a** (ili razmotre moguće nove) te da iskoriste projekte PESCO-a kako bi ispunile ambicije ove strategije.

3. OSIGURAVANJE DOSTUPNOSTI: PRILAGODLJIV EDTIB U SVIM OKOLNOSTIMA I U BILO KOJEM VREMENSKOM OKVIRU

EU se već može osloniti na općenito konkurentan i vrhunski EDTIB. Međutim, u dramatično promijenjenom geopolitičkom kontekstu u kojem EU i njegove države članice moraju preuzeti odgovornost za sigurnost svojih građana, partnerstvo s fleksibilnijim i otpornijim EDTIB-om važnije je nego ikad prije. Cilj je stvoriti uvjete u kojima će industrija EU-a zadovoljavati potrebe država članica u smislu vremena i opsega. Iako su države članice odgovorne za izdavanje čvrstih i dugoročnih narudžbi kojima se osigurava

---

opreme izvan EU-a. Kako je navedeno u okviru 1, u razdoblju od početka agresivnog rata Rusije do lipnja 2023. države članice EU-a nabavile su 78 % obrambenih proizvoda iz zemalja izvan EU-a, pri čemu samo SAD čini 63 % tog udjela.

potrebna predvidljivost tržišta za obrambenu industriju, Komisija je spremna iskoristiti svoje ovlasti i relevantne programe kako bi poduprla taj pothvat.

3.1. Potpora za bržu reakciju i fleksibilnu prilagodbu hitnim potrebama

Kao što je jasno pokazala ruska vojna agresija na Ukrajinu, sigurnost Unije i njezina sposobnost da djelotvorno podupire svoje partnere ovise o njezinoj mogućnosti da brzo mobilizira obrambenu opremu. Budući da će razina prijetnje u doglednoj budućnosti vjerojatno ostati visoka, EDTIB mora moći isporučiti ono što je potrebno, u odgovarajućim količinama, gdje i kad je potrebno. Kako bi se to omogućilo, EDTIB treba početi funkcionirati prema bitno drukčijem principu i preuzimati više rizika kako bi bolje reagirao na potrebe svih država članica.

EDTIB bi se trebao mobilizirati radi povećanja otpornosti i sigurnosti opskrbe u svim dijelovima Europe, vodeći posebnog računa o potrebama onih država članica koje su objektivno najizraženije izložene riziku od ostvarivanja konvencionalnih vojnih prijetnji. Za to je nužno i da se nastavi ulagati u vojnu mobilnost kako bi se uklonila uska grla koja onemogućuju brzo, učinkovito i neometano kretanje obrambene opreme i sposobnosti.

EU će popratiti tu promjenu načina razmišljanja i doprinijeti pripravnosti i smanjenju rizika u svojoj obrambenoj industriji. Radit će na povećanju svojih proizvodnih kapaciteta u područjima koja zajednički utvrde države članice i Komisija i pritom posebnu pozornost posvetiti MSP-ovima i malim poduzećima srednje tržišne kapitalizacije. U tu svrhu **Komisija predlaže da se intervencijska logika iz programa ASAP-a proširi** izvan područja streljiva i projektila zemlja-zemlja kako bi EU mogao ubrzati ulaganja u EDTIB za proizvode koji su najpotrebniji. Ta financijska potpora EU-a trebala bi omogućiti proizvodnju većih količina relevantne obrambene opreme, pomoći u skraćivanju rokova isporuke i eliminirati uska grla i čimbenike koji bi mogli usporiti ili otežati opskrbu i proizvodnju. Njome bi se trebala, koliko je moguće, trebala poticati i prekogranična industrijska partnerstva i suradnja relevantnih poduzeća u zajedničkom radu na obrambenoj industriji, uz potpuno poštovanje relevantnih financijskih pravila i pravila tržišnog natjecanja.

Međutim, osim za potporu tom povećanju proizvodnje treba se pobrinuti i za njegove posljedice po tu industriju nakon što se nagli porast potražnje podmiri. Promptnim ulaganjem u „**stalno spremna**” **postrojenja i moguću prenamjenu civilnih proizvodnih linija** povećala bi se sigurnost građana Unije i očuvala fleksibilnost proizvodnih kapaciteta EDTIB-a i njegova općenita konkurentnost.

Komisija će preko EDIP-a doprinijeti izgradnji stalno spremnih rezervnih industrijskih kapaciteta koji će donijeti fleksibilnost potrebnu za brza povećanja proizvodnje u slučaju naglih povećanja potražnje. Takva bi povećanja mogla biti posebno korisna u situacijama u kojima se države članice suoče s prekidima u opskrbi.

Omogućit će se financiranje, na primjer, alatnih strojeva i relevantnih troškova osoblja kako bi se povećala dostupnost proizvodnih kapaciteta, modernizirale proizvodne tehnologije koje se mogu modernizirati i zajamčilo da EDTIB može u slučaju velike krize brzo masovno proizvesti potrebnu opremu. Tako će se u slučaju potrebe moći u trenu povećati proizvodnja.

Komisija će zajedno s državama članicama razmotriti i kako bi se proizvodne linije iz civilne industrije mogle brzo mobilizirati u obrambene svrhe i kako zajamčiti dostupnost potrebne kvalificirane radne snage u takvim scenarijima (npr. pripremom osoblja u smislu

sigurnosnih provjera i osposobljavanja). Zahvaljujući tim djelotvornim i praktičnim rješenjima EDTIB će moći bez odgode prilagođavati proizvodnju fluktuacijama u potražnji država članica.

Okvir 3: Argumenti za veću fleksibilnost: mogućnost masovne proizvodnje bespilotnih letjelica relevantnih za obranu u kontekstu aktualnog rada na iskorištavanju njihovog potencijala

Besposadni sustavi već su se pokazali presudnima na zračnim, morskim i kopnenim bojištima u Ukrajini, a ujedno se široko upotrebljavaju za izviđanje, obavještajnu i paljbenu potporu, a i kao efektori. Procjenjuje se da Ukrajina na ratištu svaki mjesec iskoristi do 10 000 bespilotnih letjelica, a proizvede 40 000 novih.

Većina su jeftin potrošni materijal, često prenamijenjeni komercijalni civilni dronovi, ali i oni ipak mogu uništiti mnogo skuplju opremu. Iako ne umanjuju argumente za uporabu širokog raspona vojnih bespilotnih letjelica za posebne namjene, pokazalo se da imaju znatnu taktičku i stratešku vrijednost.

Aktivnosti istraživanja i razvoja u području obrambenih bespilotnih sustava od 2017. se financijski podupiru iz Europskog fonda za obranu (EFO) i njegovih prethodnika, a **može se reći da je razvoj kapaciteta za brzo povećanje i postizanje masovne proizvodnje te opreme jedan od najvažnijih elemenata obrambene pripravnosti EU-a za slučaj sukoba visokog intenziteta.** To bi moglo biti predmet mjera u okviru budućeg EDIP-a, a svaku kritičnu ovisnost ili uska grla trebalo bi identificirati i ukloniti. Potpora za zajedničku nabavu bespilotnih letjelica ili sredstava za borbu protiv bespilotnih zračnih sustava može se dobiti i iz EDIRPA-e.

Bespilotni zrakoplovni sustavi jedna su i od prioritetnih ukrajinskih potreba koje bi se mogle podupirati iz Europskog instrumenta mirovne pomoći, u koordinaciji s radom u kontekstu koalicija sposobnosti iz Kontaktne skupine za obranu Ukrajine.

Komisija je 29. studenog 2022. donijela **europsku strategiju za dronove 2.0**, u čijem se okviru provodi nekoliko glavnih mjera. Osim financiranja relevantnih aktivnosti istraživanja i razvoja u okviru programa Obzor Europa i EFO-a, pokrenute su i druge mjere: prvo, koordinirani pozivi na podnošenje prijedloga u kojima se kombiniraju financiranje iz instrumenata EU-a i zajmovi Europske investicijske banke (EIB) za potporu novom vodećem projektu za „tehnologije bespilotnih letjelica”; drugo, izrada strateškog plana za tehnologije bespilotnih letjelica kako bi se utvrdila prioritetna područja za poticanje istraživanja i inovacija, smanjile postojeće i izbjegle nove strateške ovisnosti, ili uspostava mreže EU-a za testiranje civilno-obrambenih bespilotnih letjelica kako bi se olakšale razmjene između civilnog i obrambenog sektora.

Kako bi se dodatno poduprla višestranost EDTIB-a, Komisija u okviru predloženog EDIP-a predlaže osnivanje **Fonda za ubrzanje transformacije obrambenih lanaca opskrbe (FAST)**. Taj će novi fond **olakšavati pristup financiranju zaduživanjem i/ili vlasničkim kapitalom za MSP-ove i mala poduzeća srednje tržišne kapitalizacije** koji industrijaliziraju obrambene tehnologije i/ili proizvode obrambene proizvode ili namjeravaju odmah započeti s tim aktivnostima. FAST bi mogao višestruko povećati sredstva koja se inicijativi dodjeljuju iz EDIP-a u obliku zajmova ili vlasničkog ulaganja. FAST će poticanjem dodatnih javnih i privatnih ulaganja za potporu EDTIB-u povećati otpornost lanaca vrijednosti obrambene industrije Unije. Ta bi inicijativa trebala doprinijeti

i razvoju ekosustava ulagača usmjerenih na faze rasta, ulaganju u ključne dobavljače obrambene opreme i rastu inovativnih obrambenih poduzeća.

3.2. Preuzimanje vodstva u obrambenoj tehnologiji

Uz osiguravanje da proizvodnja EU-a može reagirati na hitne sigurnosne situacije jednako je bitno i da Europa zadrži vodstvo u inovacijama. Za dugoročno održavanje konkurentnosti EDTIB-a potrebno se više nego ikad dosad zalagati za istraživanje i razvoj, posebno kad je riječ o iskorištavanju punog potencijala izvrsnosti njegovih znanstvenika, inženjera i inovatora. U kratkoročnom smislu, nova tehnološka otkrića pomogla bi i u rješavanju aktualnih problema, uključujući rat u Ukrajini.

3.2.1. Potpora za inovacije i ostvarivanje obrambenog potencijala MSP-ova

EFO je poticanjem i podupiranjem strukturiranije i sustavnije suradnje unutar cijelog EU-a otvorio put prema inovativnijem EDTIB-u i otvaranju i europeizaciji lanaca opskrbe. Međutim, EU mora ambicioznije i učinkovitije poticati inovacije u području obrane i uključivanje novih aktera u obrambene lance opskrbe. Sektor obrane mora u potpunosti iskoristiti brže cikluse civilnih inovacija za tehnologije s dvojnog namjenom kako bi ostao konkurentan i vojsci osigurao prednost na bojištu.

Kako bi se zadržala konkurentnost, kapacitetima i autonomiji za razvoj inovativnih obrambenih proizvoda mora se doprinijeti i potporom za istraživanja u području obrambenih sposobnosti otpornih na buduće promjene, što uključuje i disruptivne tehnologije. Te bi tehnologije mogle iz temelja transformirati vojne snage država članica i zajamčiti im presudnu operativnu prednost. U tu svrhu EU mora nastojati inovativnim poduzećima, posebno *start-up* poduzećima, MSP-ovima, malim i srednjim poduzećima te organizacijama za istraživanje i tehnologiju, ponuditi **fleksibilnije, brže i jednostavnije cikluse financiranja i poboljšati veze s krajnjim korisnicima u oružanim snagama i s ulagačima.**

Zato će se u Programu EU-a za inovacije u području obrane (EUDIS), uspostavljenog u okviru EFO-a s proračunom od 2 milijarde EUR²⁵, predložiti usluge potpore inovacijama za pojedinačne subjekte, koje bi se financirale iz aktualnog VFO-a, a uključivale bi povezivanje s ulagačima, partnerima i krajnjim korisnicima i jačanje potpore ispitivanju i validaciji inovativnih proizvoda i tehnologija. Taj će program biti usmjeren na smanjenje birokracije, posebno za MSP-ove i mala poduzeća srednje tržišne kapitalizacije. Na primjer, razmotrit će se uvođenje **stalno otvorenih poziva** na podnošenje projekata i različiti oblici potpore prijenosu tehnologije iz civilne u obrambenu namjenu, ako to pokazuje potencijal i ako je primjenjivo.

Kontinuirana i intenzivna suradnja Europske komisije (u okviru programa EUDIS) i EDA-e (Centar EU-a za inovacije u području obrane – HEDI) omogućuje inovatorima u obrambenom sektoru da u potpunosti iskoriste prilagođene mjere potpore EU-a, uključujući smjernice o nužnim sposobnostima krajnjih korisnika u oružanim snagama i prilike za povezivanje s europskim obrambenim zajednicama. EUDIS svake godine u bliskoj suradnji s HEDI-jem podupire do 400 inovativnih *start-up* poduzeća i MSP-ova kako bi lakše prevladali tradicionalne prepreke ulasku na tržište.

Službe Komisije podupirat će hakatone, nakon savjetovanja s EDA-om (HEDI), na kojima će se mladi inženjeri i *start-up* poduzeća okupiti i natjecati u smišljanju što boljih rješenja

²⁵ Proračun od 1,46 milijardi EUR iz EFO-a i 500 milijuna EUR iz drugih javnih i privatnih izvora.

za konkretne probleme na bojištu, počevši od situacija s kojima se u borbi suočavaju ukrajinske oružane snage. Kako bi se ukrajinskoj obrambenoj tehnološkoj i industrijskoj bazi pružila dodatna potpora, **Ured EU-a za inovacije u Kijevu** služiti će kao veza između *start-up* poduzeća i inovatora u EU-u te ukrajinske industrije i oružanih snaga. Taj će ured pomagati u prijenosu tehnoloških otkrića koja bi mogla utjecati na situaciju na bojnopolju.

Okvir 4: MSP-ovi: već u prvom planu mjera EU-a za potporu industrijskoj obrani

MSP-ovi su kao prilagodljivi akteri sve važniji izvor disruptivnih tehnologija i inovacija u obrambenoj zajednici. Komisija ih stoga potiče da aktivnije doprinosu istraživanju i razvoju u području obrane u EU-u. Konkretnije, **u okviru EFO-a objavljuju se namjenski pozivi usmjereni na MSP-ove** i istodobno potiče sudjelovanje MSP-ova u svim drugim projektima. Prekogranična suradnja koja uključuje MSP-ove jedan je od kriterija za dodjelu u okviru programa EFO-a, a na temelju razine uključenosti MSP-ova u razvojne mjere primjenjuju se financijski bonusi.

Na temelju poziva na podnošenje prijedloga u okviru EFO-a za 2021. i 2022. 511 MSP-ova dobilo je 354 milijuna EUR, što je činilo 40 % sudionika i 20 % financijskih sredstava. U pozivima u okviru EFO-a za 2023. MSP-ovi su činili oko 50 % ukupnog broja sudionika i zatražili 30 % ukupnog zatraženog iznosa bespovratnih sredstava. **Procjenjuje se da bi za razdoblje 2023. – 2027. EFO trebao za MSP-ove osigurati do 840 milijuna EUR.**

Iz EFO-a je 2022. dodijeljeno 224 milijuna EUR za potporu inovacijama u području obrane i MSP-ovima u okviru EUDIS-a, uključujući aktivnosti usmjerene na konkretna pitanja kao što su tehnološki izazovi. Kako bi se MSP-ovima pružala potpora tijekom cijelog ciklusa njihovog rasta, dodatno se razvijaju i provode mjere EUDIS-a. U siječnju 2024. poduzet je važan korak: zajedno s Europskim investicijskim fondom, koji je dio Grupe EIB-a, pokrenut je **instrument vlasničkog kapitala u području obrane, iz kojeg će se uložiti do 500 milijuna EUR u rast obećavajućih MSP-ova u tom području**. Za ovu se godinu očekuje još i pokretanje akceleratora obrane i provedba aktivnosti povezivanja s ulagačima.

3.2.2. Pomoć projektima EFO-a da se nakon faze istraživanja i razvoja zaista ostvare

S više od milijardu EUR godišnje u razdoblju 2021. – 2027. EFO već sad itekako potiče suradnju obrambene industrije i prekogranično istraživanje i razvoj u području obrane, čime doprinosi većem broju europskih lanaca vrijednosti u području obrane²⁶.

Međutim, nakon faza istraživanja i ranog razvoja, suradnja u fazi izrade prototipa nailazi na problem „razlika u komercijalizaciji”, zbog kojeg je potrebna znatno veća uključenost država članica.

²⁶ U tri godine pokrenuto je više od 145 projekata, u kojima je sudjelovalo 2618 sudionika i koji čine okosnicu ekosustava obrambene industrije EU-a, koji se trenutačno bavi širokim rasponom najsuvremenijih obrambenih sposobnosti i tehnologija. U tu su suradnju uključeni istraživačke organizacije (609 sudionika), MSP-ovi (826 sudionika), veći subjekti (1113 sudionika), javna tijela (456 sudionika) i visoka učilišta (230 sudionika), koji zajedno čine EDTIB budućnosti.

Zatim, zbog razlika među operativnim zahtjevima i nacionalnim industrijskim politikama obrambena poduzeća mogla bi odlučiti prekinuti suradnju nakon što mjera EFO-a završi. Kako bi se to izbjeglo, za mjere suradnje u području obrane koje su inicijalnu potporu primile iz EFO-a i koje su ušle u fazu prototipa možda će se morati osigurati **dugotrajna potpora za industrijalizaciju**, i to na temelju zajedničkih, usklađenih funkcionalnih zahtjeva.

Što širem uvođenju rezultata projekata koji proizlaze iz EFO-a posebno će doprinijeti uspostava struktura za europski program naoružanja i proširenje logike EDIRPA-e. Osim toga, EDIP će osigurati **bespovratna sredstva s mogućnošću povrata za specifične mjere** povezane s proizvodnjom i komercijalizacijom prototipova, posebno onih koji proizlaze iz EFO-a.

Kako bi se uspješno premostile „razlike u komercijalizaciji” nakon faze istraživanja i razvoja suradničkih projekata, države članice trebaju u fazi prototipa postići dogovor o uvjetima za izvoz zajednički razvijenih proizvoda. S obzirom na aktualno preispitivanje Zajedničkog stajališta EU-a 2008/944/ZVSP o kontroli izvoza oružja, Komisija zajedno s Visokim predstavnikom ponovno poziva²⁷ države članice da razmotre načine za pojednostavnjenje i postupnu daljnju konvergenciju svojih praksi kontrole izvoza oružja, posebno za one obrambene sposobnosti koje su razvijene zajednički. U istu svrhu države članice trebale bi i razmjenjivati najuspješnije primjere iz prakse u vezi s pravilima o kontroli izvoza zajednički razvijenih sposobnosti.

Osim toga, Komisija će poduzeti mjere za olakšavanje prijenosa obrambenih proizvoda unutar EU-a u projektima koje EU financira i nastojati pojednostavniti upravljanje uvjetima i postupcima izdavanja dozvola za prienos, posebno uvođenjem klauzula o prijenosu u predmetni predložak sporazuma o dodjeli bespovratnih sredstava kako bi se smanjilo korištenje potvrda o krajnjem korisniku.

Nekoliko elemenata trenutačno otežava pravilnu i djelotvornu provedbu Direktive 2009/43/EZ, pa se na obrambenom tržištu ne uspijevaju u potpunosti iskoristiti njezine prednosti. Kako bi se temeljitije analizirali postojeći problemi koji trenutačno otežavaju njezinu djelotvornu provedbu, Komisija će **do kraja 2025. provesti evaluaciju te direktive**.

3.3. Sigurnost opskrbe na razini EU-a

Otpornost je jedan od preduvjeta za pripravnost i konkurentnost EDTIB-a.

EU je već razvio alate i okvire za povećanje pripravnosti i otpornosti obrambene industrije i na buduće krizne situacije, među ostalim u okviru EDA-e²⁸. Međutim, takve mjere ili nisu dostupne ili ih države članice nedovoljno primjenjuju za potporu EDTIB-u. **Stoga će se na razini EU-a uspostaviti sustav za sigurnost opskrbe**, koji će EDTIB-u i obrambenim lancima opskrbe u EU-u zajamčiti veću otpornost i, na isti način, omogućiti konkurentsku prednost. Zahvaljujući tome što će nuditi sigurnost opskrbe kakvu ne mogu ponuditi vanjski konkurenti, obrambeni lanci opskrbe EU-a mogli bi uživati „prednosti povjerenja” država članica.

---

²⁷ Komunikacija o doprinosu Komisije europskoj obrani, COM(2022) 60 final.

²⁸ Na primjer, države članice EU-a donijele su 2013. Okvirni sporazum o sigurnosti opskrbe. Taj se okvir trebao provesti uvođenjem kodeksa ponašanja ili provedbenim aranžmanima, a EDA-in Odbor za usmjeravanje 2014. donio je Kodeks ponašanja pri određivanju prioriteta.

3.3.1. *Povećanje sigurnosti opskrbe kako bi se što bolje iskoristio obrambeni potencijal unutarnjeg tržišta*

Komisija predlaže da se u okviru EDIP-a uspostavi modularan i postupan **EU-ov sustav za sigurnost opskrbe** kako bi se povećala solidarnost i djelotvornost odgovora na pritiske duž lanaca opskrbe ili sigurnosne krize i pravodobno identificirala moguća uska grla. Predlažu se različiti skupovi mjera za prevladavanje dviju vrsta kriza:

- kriza opskrbe u kojima nestašice civilnih komponenti, komponenti s dvojnog namjenom ili sirovina **ozbiljno ugrožavaju pravodobnu dostupnost i opskrbu obrambenim proizvodima**. U tom slučaju, nakon što Vijeće proglasi „**krizno stanje**”, paket instrumenata zajamčit će opskrbu predmetnim komponentama i/ili sirovinama za obrambene lance opskrbe u području obrane, među ostalim, ako je to potrebno i opravdano općim javnim interesom, davanjem prednosti tim isporukama pred nekim ili svim civilnim isporukama (**prioritetne narudžbe**),
- **kriza opskrbe** koje su izravno povezane s postojanjem **sigurnosne krize** u Uniji ili njezinu susjedstvu. Za odgovor na takve situacije Vijeću bi trebalo omogućiti da proglasi **drugu, višu razinu kriznog stanja i primijeni mjere koje su nužne i razmjerne za prevladavanje krize** (a koje bi najvećim dijelom bile usmjerene na opskrbu proizvodima posebno dizajniranim za vojnu uporabu).

Kako bi poduprla djelotvornu, učinkovitu i razmjernu upotrebu tog dvostupanjskog kriznog okvira, Komisija predlaže da se u okviru Odbora za pripravnost obrambene industrije zajedno s državama članicama **identificiraju i prate proizvodi ključni za određene obrambene lance opskrbe**.

Nadovezujući se na okvir koji se trenutačno primjenjuje u drugim sektorima i na ključne strateške aktivnosti EDA-e, to identificiranje i praćenje ponajviše će se oslanjati na javno dostupne informacije i, samo kad je to potrebno, na podatke koje dostave poduzeća (podložno jamstvima nacionalne sigurnosti država članica).

3.3.2. *Omogućivanje strateškog stvaranja zaliha i smanjenje pripadajućeg rizika*

Kako bi se dodatno smanjio rizik za sigurnost opskrbe EDTIB-a, Komisija će kao dugoročni cilj razmotriti da se **industriji financira strateško stvaranje zaliha osnovnih komponenti** kao što su elektroničke komponente i sirovine koje se transversalno upotrebljavaju u obrambenim sustavima²⁹. Stvaranjem takvih zaliha smanjili bi se troškovi u slučaju velikih narudžbi i ograničila inflacija cijena zbog porasta potražnje tijekom krize.

Komisija predlaže da se u okviru EDIP-a provede **preliminarnan pilot-test malog opsega** u kojem će se omogućiti potpora stvaranju strateških zaliha. Takav će sustav biti dopuna mehanizmu određivanja prioriteta u kriznim situacijama, čime će se osigurati da potonje ostane krajnja mjera. U tom bi se kontekstu mogao razmotriti i aktualni rad na mjerama za otpornost i pripravnost u okviru Akcijskog plana za vojnu mobilnost 2.0, među ostalim na postojećim projektima PESCO-a za vojnu mobilnost i mrežu logističkih centara.

---

²⁹ Komisija će razmotriti mogu li se za to upotrijebiti mjere iz Akta o kritičnim sirovinama [COM(2023) 160].

3.3.3. Prepoznavanje i rješavanje strateških ovisnosti unaprijed

Prekomjerne ovisnosti o tehnologijama koje su ključne za obrambeni sektor otežavaju slobodu djelovanja oružanih snaga država članica, a s njima povezana ograničenja mogla bi umanjiti konkurentnost EDTIB-a.

Komisija je već osnovala **Opservatorij EU-a za ključne tehnologije**³⁰, čija je zadaća identificirati postojeće ovisnosti i izraditi planove za njihovo ublažavanje. Njegovo prvo povjerljivo izvješće upravo je dostavljeno državama članicama. Proširenje Opservatorija omogućit će brže utvrđivanje ovisnosti i praćenje lanaca opskrbe i stvoriti pregled kritičnih točaka. Dosadašnji rad krenuo je od podskupa tehnologija za električne, elektroničke i elektromehaničke (EEE) poluvodičke komponente i autonomne sustave.

Istodobno će se nastojati ostvariti uzajamno korisne veze s programima rada drugih instrumenata Unije, kao što su EFO i program Čipovi za Europu, kako bi se ublažile utvrđene ovisnosti i osiguralo da EDTIB ima na raspolaganju tehnologiju i proizvode koji su potrebni obrambenoj industriji, kao što su pouzdani čipovi. To će pogodovati njegovoj pripravnosti.

Komisija podupire države članice EU-a, posebno njihova regionalna i lokalna tijela, i Instrumentom za tehničku potporu³¹, iz kojeg se pruža prilagođena tehnička potpora za planiranje i provedbe reformi za unapređenje gospodarske i tehnološke sigurnosti, općenite konkurentnosti i otpornosti lanaca opskrbe u državama članicama.

Daljnji koraci:

Kako bi se povećala prilagodljivost EDTIB-a i time zajamčila dostupnost u bilo kojem roku, Komisija poduzima sljedeće:

- predlaže da se **u okviru EDIP-a intervencijska logika ASAP-a proširi** izvan područja streljiva i projektila i da se dopuni razvojem **stalno spremnih postrojenja** i omogućivanjem **prenamjene civilnih proizvodnih linija**,
- zajedno s Visokim predstavnikom i državama članicama izradit će prijedlog politike u skladu s kojim bi se za **potporu proizvodnji bespilotnih letjelica** unutar EU-a ili eventualno zajedno s Ukrajinom mobilizirali relevantni instrumenti,
- predlaže da se u okviru EDIP-a osnuje **Fond za ubrzavanje transformacije obrambenih lanaca opskrbe (FAST)**. Iz tog će se novog financijskog instrumenta MSP-ovi financirati zaduživanjem i/ili vlasničkim kapitalom,
- **industrijalizaciji** zajedničkih obrambenih mjera koje su inicijalnu potporu primile iz EFO-a **pružat će stalnu potporu** u obliku bespovratnih sredstava s mogućnošću povrata u okviru EDIP-a,
- predlaže uspostavu modularnog i postupnog **sustava EU-a za sigurnost opskrbe** kako bi se povećala solidarnost i djelotvornost odgovora na pritiske duž lanaca opskrbe ili sigurnosne krize i pravodobno identificirala moguća uska grla.

EU će:

- otvoriti **Ured za inovacije u Kijevu**, preko kojeg će se *start-up* poduzeća i inovatori iz Unije povezivati s ukrajinskom industrijom i oružanim snagama.

³⁰ Plan za ključne tehnologije za sigurnost i obranu, Strasbourg, 15.2.2022., COM(2022) 61 final.

³¹ https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/technical-support-instrument/technical-support-instrument-tsi_hr

4. FINANCIRANJE AMBICIJE UNIJE ZA PRIPRAVNOST OBRAMBENE INDUSTRIJE

Kako bi se postigao cilj ove strategije, odnosno povećale ambicije u vezi s pripravnosti obrambene industrije na razini EU-a, strategiju bi trebalo popratiti značajnim povećanjem financijskih sredstava, koje bi bilo razmjerno aktualnim izazovima.

Prijedlog uredbe o uspostavi EDIP-a uz ovu strategiju uključuje **proračun od 1,5 milijardi EUR** za ulaganja u pripravnost EDTIB-a.

Tome bi trebalo pridodati dodatne iznose za razvoj ukrajinskog DTIB-a i njegovu bolju integraciju s EDTIB-om i tržištem obrambene opreme u Uniji. Osim toga, zbog velikih aktualnih obrambenih potreba Ukrajine nužno je dodatno financiranje nabave vojnog materijala kako bi joj se pomoglo da ostvari svoje pravo na samoobranu. Ako Vijeće na temelju članka 29. Ugovora o Europskoj uniji i na prijedlog Visokog predstavnika donese odluku ZVSP-a o prijenosu Uniji izvanrednih gotovinskih salda središnjih depozitorija vrijednosnih papira koja proizlaze iz neočekivanih i izvanrednih prihoda od imobilizirane državne imovine Rusije, takva bi se dodatna potpora mogla povući iz tih prihoda, u skladu s ciljevima ZVSP-a Unije. Ako ta dodatna sredstva postanu dostupna, mogao bi se povećati financijski kapacitet Europskog instrumenta mirovne pomoći za nabavu vojne opreme za potporu Ukrajini ili bilo kojeg drugog instrumenta Unije. **Drugim riječima, to bi značilo da bi se neočekivana dobit od zamrznute ruske imovine upotrijebila za zajedničku kupnju vojne opreme za Ukrajinu.**

Ako i kad to dopuste hitne obrambene potrebe Ukrajine, određeni iznosi mogli bi se iz takvog izvanrednog gotovinskog salda povući i za potrebe srednjoročnog i dugoročnog razvoja ukrajinskog DTIB-a, na temelju odredaba utvrđenih u Prijedlogu uredbe o uspostavi EDIP-a, kao i za opće proračunske potrebe Ukrajine za oporavak i obnovu.

S obzirom na sve što je potrebno za pripravnost obrambene industrije u cijeloj Uniji taj se proračun mora smatrati prenosnicom – ograničena opsega – prema sljedećem višegodišnjem financijskom okviru. Budući da će sigurnosne prijetnje s kojima se Europa trenutačno suočava i dalje postojati, važno je da **sljedeći VFO uključuje znatna financijska sredstva za obranu**, s odgovarajućim proračunima za nasljednike EFO-a i EDIP-a za razdoblje od 2028.

U ovoj se strategiji poziva na jačanje ambicije u trenutačnom VFO-u putem EDIP-a i na jačanje proračuna za potporu obrambenoj industriji u sljedećem VFO-u. Međutim, s obzirom na promjenu sigurnosne paradigme zbog naglog povećanja regionalnih i globalnih prijetnji, koje predstavljaju potencijalno egzistencijalne sigurnosne prijetnje za Uniju i njezine države članice, i na činjenicu da će sljedeći VFO započeti tek 2028. valja pokrenuti raspravu o kvantificiranju i osiguravanju financijskih sredstava EU-a koja su potrebna za pripravnost obrambene industrije, a koja bi bila razmjerna toj promjeni sigurnosne paradigme. Za to je potrebno zajedno s državama članicama u kratkom roku procijeniti potrebe i mogućnosti kojima bi koristila potpora iz dostupnih instrumenata, kao što su financijski ojačani EDIP i Europski instrument mirovne pomoći, opsežna zajednička nabava u području obrane za Ukrajinu i države članice, masovno i ubrzano jačanje obrambene industrijske baze EU-a i pokretanje vodećih obrambenih projekata za zaštitu neometanog pristupa spornim područjima.

5. UKLJUČIVANJE KULTURE OBRAMBENE PRIPRAVNOSTI, MEĐU OSTALIM U SVE POLITIKE EU-A

Europska obrambena industrija izrazito doprinosi otpornosti, sigurnosti i socijalnoj održivosti. U Europi bez mira neće biti gospodarskog blagostanja, a ulogu EDTIB-a u tome treba u potpunosti prepoznati u regulatornom okruženju i politikama Unije. EDTIB je uz to i jedinstven i kritičan zrakoplovno-svemirski i obrambeni ekosustav, čiji ključni akteri doprinose i tehnologijama koje su u središtu zelene tranzicije.

Stoga je bitno osigurati da EDTIB ima pristup financiranju koje odgovara potrebi za ulaganjima, da ima odgovarajuće regulatorno okruženje za rad i da je dovoljno privlačan mladim generacijama i najvećim talentima.

5.1. Olakšavanje pristupa financiranju

S obzirom na veliku potrebu za pojačanim ulaganjem u obrambeni sektor EU-a posebno je važno osigurati dostatan pristup financiranju i poticati javna ulaganja u taj sektor. Stoga je nužno u to uključiti financijski sektor. Komisija i Visoki predstavnik / ravnatelj Agencije s tim će ciljem, prema potrebi, surađivati s državama članicama, industrijom i financijskim sektorom kako bi se poboljšao pristup EDTIB-a privatnom i javnom kapitalu.

5.1.1. *Pristup privatnom financiranju*

EDTIB se suočava s trajnim preprekama u pristupu financiranju, posebno privatnom. Prema nedavnoj studiji Komisije³² MSP-ovi koji posluju u obrambenom sektoru suočavaju se s većim preprekama u pristupu financiranju nego poduzeća u drugim sektorima. U razdoblju od 2021. do 2022. dvije trećine poduzeća s kojima je provedeno savjetovanje odustale su od traženja financiranja vlasničkim kapitalom, a gotovo 50 % njih nije zatražilo financiranje zaduživanjem, što je u velikoj suprotnosti s prosjekom od 6,6 % među MSP-ovima u EU-u u istom tom razdoblju.

Kako bi se poboljšao pristup tog sektora financiranju, Komisija i EDA zajedno s državama članicama obratit će se bankama i ulagačima kako bi ih uključile u **dijalog na visokoj razini** radi jačanja njihovog angažmana, utvrđivanja poteškoća i poticanja ulaganja u obranu iz privatnog sektora.

Čini se da na spremnost financijskih aktera na suradnju s obrambenom industrijom utječu posebnosti obrambenog tržišta (uključujući složenost nabave ili to što im je teško procijeniti točne posljedice postojećih međunarodnih konvencija o oružju) ili pretpostavke o okolišnim, socijalnim i upravljačkim čimbenicima (ESG).

U okviru EU-a za održivo financiranje **nijedan propis EU-a ni bilo koji planirani propis EU-a ne ometa privatna ulaganja u obrambenu industriju.** Službe Komisije, prema potrebi zajedno s ESMA-om, pružit će smjernice o primjeni okvira EU-a za održivo financiranje u području obrane. Komisija će u bliskoj suradnji s EDA-om poboljšati dijalog između obrambenog i financijskog sektora i pomoći industrijama u povećanju transparentnosti. Radit će i na uvažavanju suvereniteta, otpornosti i sigurnosti EU-a, posebno u okviru EU-a za održivo financiranje. Mreža vladinih stručnjaka za okolišne, socijalne i upravljačke aspekte, kojom upravlja EDA, primjer je platforme kakva bi mogla

---

³² „Pristup financiranju vlasničkim kapitalom za europske MSP-ove u području obrane” https://defence-industry-space.ec.europa.eu/study-results-access-equity-financing-european-defence-smes-2024-01-11_en

doprinijeti tom uzajamnom razumijevanju i povjerenju. Taj bi forum posebno trebao ojačati veze između ministarstava obrane država članica i financijskog sektora.

Utvrđeno je da se za lakši pristup obrambene industrije financiranju trebaju ostvariti sinergije između institucijskih i privatnih aktera, pa bi se poteškoće u pristupu financiranju mogle na konkretan način ublažiti navedenim mjerama.

Okvir 5: Obrambena industrija i okvir EU-a za održivo financiranje

Obrambena industrija Unije uvelike doprinosi otpornosti i sigurnosti Unije, a time i miru i socijalnoj održivosti. U tom je kontekstu **okvir EU-a za održivo financiranje** u potpunosti u skladu s time što Unija čini kako bi europskoj obrambenoj industriji olakšala pristup potrebnom financiranju i ulaganjima. On **ne nameće nikakva ograničenja za financiranje obrambenog sektora.**

Pravila EU-a o objavljivanju podataka i preferencijama u vezi s održivosti primjenjuju se horizontalno u svim sektorima i ni na jedan nisu posebno usmjerene. Komisija dosad nije objavila nikakvu „socijalnu taksonomiju” niti to planira. Uz iznimku oružja koje podliježe zabranama na temelju međunarodnih konvencija koje su potpisale države članice, za koje EU stoga smatra da nije u skladu sa socijalnom održivošću, **obrambena industrija jača održivost** s obzirom na doprinos koji daje otpornosti, sigurnosti i miru.

Slično tome, to što određene aktivnosti obrambenih industrija dosad nisu bile uključene u taksonomiju EU-a za okoliš **ništa ne govori o okolišnoj učinkovitosti tih industrija i stoga ne bi trebalo utjecati na njihov pristup financiranju.**

5.1.2. Potpuno iskorištavanje postojećih horizontalnih financijskih instrumenata EU-a

EDTIB u načelu već može koristiti postojeće financijske instrumente EU-a koji se izvršavaju u okviru fonda InvestEU. Međutim, trenutačne politike kreditiranja europskih financijskih aktera koji provode program InvestEU, uključujući Grupu EIB-a i nacionalne razvojne banke i institucije, i međunarodnih financijskih institucija **velika su prepreka upotrebi takvih financijskih instrumenata** za potporu obrambenom sektoru, osim eventualnog financiranja tehnologija s dvojnog namjenom.

Na to ukazuje nemogućnost da se provede „Fond za povećanje proizvodnje” predviđen u Uredbi o ASAP-u. Stoga je za **pristup** obrambenog sektora **financijskim instrumentima EU-a i njihovo što bolje iskorištavanje prije svega nužno da ti financijski akteri, a posebno Grupa EIB-a, promijene svoje politike kreditiranja.** To će biti važan signal financijskom tržištu i privatnim bankama i imati pozitivne kaskadne učinke.

Osim toga, EU treba maksimalno iskoristiti mogućnosti koje nude sinergije i komplementarnosti između financijskih instrumenata i bespovratnih sredstava. U tom bi se pogledu budućim VFO-om trebalo dodatno optimizirati sinergije među instrumentima EU-a, kako je navedeno u Bijeloj knjizi Komisije o mogućnostima za poticanje ulaganja u istraživanje i razvoj tehnologija s dvojnog namjenom³³. S obzirom na to da je u tijeku javno savjetovanje o toj Bijeloj knjizi, sadržaj ove strategije ne dovodi u pitanje buduće mjere Komisije u tom području. Prema trenutačnom ustroju obrana već može za neke svrhe

³³ Europska komisija, Bijela knjiga o mogućnostima za jačanje potpore istraživanju i razvoju koji obuhvaćaju tehnologije s mogućom dvojnog namjenom, Bruxelles, 24.1.2024., COM(2024) 27 final.

iskoristiti cikluse civilnih inovacija, koji su brži, a vrijedi i obratno jer bi neke tehnologije koje se upotrebljavaju na obrambenim platformama mogle imati dvojnju namjenu.

Komisija i Visoki predstavnik / ravnatelj Agencije pozivaju upravljačka tijela Grupe EIB-a, a posebno Odbor EIB-a, da **prilagode isključenja iz politika kreditiranja Grupe EIB-a povezana s obranom**, u skladu s prioritetima politike EU-a i primjenjivim pravom. Tako bi EIB mogao podupirati proizvodnju vojne opreme i, općenitije, europsku obrambenu industriju, na što je nedavno pozvao i Europski parlament³⁴. Dogovor Komisije i Grupe EIB-a o zajedničkoj definiciji „tehnologija s dvojnjom namjenom”, nadovezujući se na stratešku europsku sigurnosnu inicijativu i instrument vlasničkog kapitala u području obrane, mogao bi dodatno potaknuti zajednička ulaganja u tehnologije, proizvode i infrastrukturu s potencijalnom dvojnjom namjenom.

Taj korak bio bi dobrodošao, ali **ne bi bio dovoljan**. BU skladu člankom 309. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, EIB-ova je zadaća da doprinosi uravnoteženom i trajnom razvoju unutarnjeg tržišta u interesu Unije. Obrambena industrija dio je unutarnjeg tržišta. Kako bi se zadovoljile potrebe tog sektora za financiranjem i u potporu obrambenoj pripravnosti maksimalno mobilizirali programi financiranja EU-a, uključujući InvestEU, **EIB bi trebao poduzeti sve potrebne korake³⁵ kako bi ove godine preispitao svoju politiku kreditiranja i prilagodio je trenutačnim prioritetima politike i objektivnim potrebama**. Na isto se pozivaju i javni financijski akteri država članica.

5.1.3. Potpuna integracija obrane i sigurnosti kao strateškog cilja relevantnog financiranja i programa Unije

EDTIB bi trebao imati mogućnost potpuno iskoristiti financijska sredstva Unije namijenjena za tehnološki i industrijski razvoj, među ostalim iz **fondova kohezijske politike**, posebno EFRR-a³⁶, ESF-a +³⁷ (npr. za vještine), Kohezijskog fonda (npr. za promet) i fonda **InvestEU**, pod uvjetom da je to u skladu s odgovarajućim ciljevima programa i politika. Iako je obrambena industrija već prihvatljiva za financiranje iz tih instrumenata, države članice trebale bi nastojati prema tom sektoru bolje usmjeravati sredstva EU-a kojima se zajednički upravlja, kad se time podupiru regionalni razvoj i konkurentnost, kako bi se odrazila istaknuta uloga tog prioriteta Unije kao ključnog doprinosa njezinoj stabilnosti i sigurnosti.

U tom smislu Komisija će razmotriti i uključivanje ili zadržavanje **obrambene pripravnosti, sigurnosti i otpornosti kao izričitog strateškog cilja u buduće relevantne programe EU-a** kako bi se osiguralo da se njima u potpunosti podupire EDTIB i da partneri u provedbi i posrednici (u slučaju neizravnog upravljanja) ne nailaze na prepreke u ostvarivanju tih ciljeva.

---

³⁴ Vidjeti Rezoluciju Europskog parlamenta od 28. veljače 2024. o financijskim aktivnostima Europske investicijske banke – godišnje izvješće za 2023. ([2023/2229\(INI\)](#)). U izvješću se posebno „poziva EIB da poveća svoju potporu strateškoj europskoj sigurnosnoj inicijativi i europskoj obrambenoj industriji, uključujući MSP-ove, a posebno da doprinosi daljnjoj potpori Ukrajini; poziva EIB da izmijeni svoj popis prihvatljivosti kako streljivo i vojna oprema koji nadilaze dvojnju namjenu više ne bi bili isključeni iz financiranja EIB-a”.

³⁵ Npr. sve potrebne pripreme korake, kao što su analize tržišta.

³⁶ Europski fond za regionalni razvoj.

³⁷ Europski socijalni fond plus.

5.2. Osiguravanje odgovarajućeg regulatornog okruženja za EDTIB

EDTIB bi trebao imati odgovarajuće regulatorno okruženje za rad. Kako bi se to postiglo, **pitanja obrane moraju se uključiti u politike EU-a**. Trebalo bi što prije utvrditi i ublažiti moguće negativne učinke inicijativa Unije na EDTIB. Komisija će stoga **u svoje inicijative** sustavnije **uključivati pitanja pripravnosti obrambene industrije** budu li relevantna. Uz to, nastaviti će u suradnji s Visokim predstavnikom / ravnateljem Agencije raditi na tim pitanjima s državama članicama i EDTIB-om, oslanjajući se na postojeće inicijative koje je podupirala EDA u područjima kao što su Uredba (EZ) br. 1907/2006 o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju kemikalija (REACH)³⁸ i inicijativa jedinstvenog europskog neba (SES).

Zbog promjenjive sigurnosne situacije Komisija mora razmisliti i o skraćivanju administrativnih rokova isporuke, uz istodobno osiguravanje potrebnog stupnja dobrog financijskog upravljanja. Revizija Financijske uredbe 2024. omogućit će Uniji da u izvanrednim uvjetima poduzme potrebne korake kako bi poduprla pripravnost obrambene industrije.

5.3. Povećanje privlačnosti obrambenog sektora za mlade generacije i najveće talente

Za praćenje novih tehnologija i privlačenje i zadržavanje talenata u obrambenom sektoru neophodno je ulagati u ljude i njihove vještine. EU podupire države članice i potiče partnerstva za zajednički rad na razumijevanju trenutanih i budućih potreba za vještinama u tom sektoru (npr. putem Europskog pakta za vještine).

Aktualni nedostatak radne snage i vještina u obrambenoj industriji posljedica je prethodnog nedovoljnog ulaganja u nove obrambene programe i slabe privlačnosti tog sektora, kao i ograničene mobilnosti radne snage i njezinog starenja. Za povećanje privlačnosti obrambenog sektora i raznolikost njegove radne snage važno je razumjeti i ublažiti negativne percepcije o obrambenoj industriji, ali svi dionici trebaju poduzeti dodatne mjere kako bi se potencijal ljudskih resursa Unije mogao u potpunosti iskoristiti, uključujući prevladavanje rodni stereotipa. Stoga će se predstojećim akcijskim planom Komisije za rješavanje problema nedostatka radne snage i vještina u EU-u nastojati ukloniti prepreke održivom rastu kojima je taj nedostatak pridonio u mnogim sektorima, čime će se EU-u omogućiti da dugoročno ostane konkurentan i očuvati kvalitetna radna mjesta i radna snaga s odgovarajućim vještinama.

Osim uvrštavanja pitanja obrane u programe i politike, Komisija i Visoki predstavnik / ravnatelj Agencije **razmotrit će i mjere za poboljšanje mobilnosti radne snage i potporu obrazovanju u području obrane**, posebno iskorištavanjem mogućnosti koje pružaju programi EU-a u području obrambene industrije i suradnje među pružateljima obrazovanja, uključujući Europsku akademiju za sigurnost i obranu.

5.4. Pomoć EDTIB-u da doprinosi zelenoj tranziciji

Kako bi doprinosio zelenoj tranziciji i ojačao svoju otpornost i troškovnu učinkovitost, EDTIB mora nastaviti raditi na održivosti svojih proizvoda i proizvodnje, smanjivanju emisija ugljika i povećavanju kružnosti u skladu s politikama i ambicijama EU-a. U Zajedničkoj komunikaciji o novom pogledu na međudnos klime i sigurnosti prepoznaje

---

³⁸ Uključujući kontinuiranu suradnju s Europskom agencijom za kemikalije.

se važnost obrambene industrije za rad oružanih snaga država članica na prilagodbi klimatskim promjenama i njihovom ublažavanju. Suradnja i sinergije između država članica, industrije i službi EU-a mogle bi se ostvariti u dodatnim područjima, među ostalim u području inovacija, analitike i standardizacije za nove obnovljive izvore energije koje koriste vojska i širi komercijalni sektor. Osiguravanje odgovarajuće vidljivosti i priznavanja doprinosa obrambenog sektora postizanju okolišne održivosti također bi moglo poboljšati njegovu sliku u društvu.

Komisija i Visoki predstavnik / ravnatelj Agencije **nastavit će podržavati korake koje EDTIB poduzima za svoju zelenu tranziciju**, npr. primjenom mjera koje su predložene u Zajedničkoj komunikaciji o međudnosu klime i sigurnosti, uključujući zelenu nabavu.

Daljnji koraci:

kako bi se uvriježila kultura europske obrambene pripravnosti, Komisija u suradnji s Visokim predstavnikom / ravnateljem Agencije poduzima sljedeće:

- poziva **upravlačka tijela Grupe EIB-a da ove godine preispitaju njezine politike kreditiranja** i prilagode trenutna **isključenja povezana s obranom**, u skladu s prioritetima politika EU-a i primjenjivim pravom,
- **poboljšat će dijalog obrambenog i financijskog sektora** i pružati smjernice o primjeni okvira EU-a za održivo financiranje.

Osim toga, Komisija će:

- **u okviru Unijinih programa financiranja poticati veću potporu sigurnosti, otpornosti i obrani**. Taj će se cilj uzeti u obzir i u pripremi budućih programa EU-a.

6. POSTIZANJE PRIPRAVNOSTI I OTPORNOSTI UZ POMOĆ PARTNERSTAVA

Ambicija EU-a da brzo postigne obrambenu pripravnost trebala bi se nastojati ostvariti i u partnerstvima, posebno s Ukrajinom, kao i jačanjem suradnje s NATO-om, strateškim partnerima i partnerima istomišljenicima – europskim, transatlantskim i ostalima – te drugim međunarodnim organizacijama.

6.1. Razvoj sve tješnjih veza s Ukrajinom

Ukrajina već jest jedan od najvažnijih partnera Unije u sektoru obrambene industrije, a bit će samo sve važnija. Njezin DTIB zbog agresivnog rata visokog intenziteta morao je prijeći na model ratnog gospodarstva. Nakon rata bit će jedan od pokretača gospodarskog oporavka Ukrajine i poligon za ispitivanje pripravnosti obrambene industrije. Tješnja suradnja EU-a sa sektorima ukrajinske obrambene industrije bit će dio budućih sigurnosnih obveza EU-a prema Ukrajini. Stoga bi ukrajinski DTIB i EDTIB mogli imati obostranu korist od jačanja suradnje.

Komisija i Visoki predstavnik / ravnatelj Agencije poduzet će mjere opisane u nastavku.

Sudjelovanje u programu Unije za potporu obrambenoj industriji:

- Kako bi se ojačale veze između EDTIB-a i ukrajinskog DTIB-a, EDIP će Ukrajini omogućiti da sudjeluje u zajedničkoj nabavi, a ukrajinskim obrambenim poduzećima da dobiju potporu u jačanju industrije i suradnji s EDTIB-om.

Poticanje suradnje između ukrajinskog DTIB-a i EDTIB-a:

- EDA će u potpunosti iskoristiti svoj postojeći administrativni dogovor s Ukrajinom i zajedno s državama članicama razmotriti mogućnost revizije njegovog područja primjene čim to uvjeti dopuste.
- Službe Komisije, EDA i ESVD poticat će namjensku razmjenu informacija o standardima i stečenim iskustvima.
- U kontekstu predloženog Fonda za pomoć Ukrajini u okviru Europskog instrumenta mirovne pomoći ESVD će razmotriti mogućnosti za daljnje poticanje suradnje između obrambene industrije EU-a i Ukrajine.
- EU će 2024. biti domaćin Foruma obrambenih industrija EU-a i Ukrajine kako bi se ojačala suradnja između njihovih obrambenih industrija.

Daljnja potpora Ukrajini iz EDTIB-a:

- Zahvaljujući zajedničkoj nabavi, preko EDTIB-a, vojne opreme isporučene u okviru predloženog Fonda za pomoć Ukrajini unutar Europskog instrumenta mirovne pomoći, obrambena industrija EU-a moći će lakše predviđati prioritete potrebe Ukrajine.
- Ako Vijeće tako odluči, dodatna potpora za nabavu vojne opreme Ukrajini bi se mogla pružiti iz Europskog instrumenta mirovne pomoći, korištenjem izvanrednih gotovinskih salda središnjih depozitorija vrijednosnih papira koja proizlaze iz neočekivanih i izvanrednih prihoda od imobilizirane državne imovine Rusije.
- ESVD, EDA i službe Komisije nastavit će redovito informirati Kontaktnu skupinu za obranu Ukrajine i podržavati EDTIB kako bi mogao nastaviti pomagati Ukrajini, među ostalim u kontekstu koalicija sposobnosti.

6.2. NATO

U skladu s trima zajedničkim izjavama o suradnji EU-a i NATO-a³⁹, dijalog među osobljem, uključujući mogućnost namjenskog strukturiranog dijaloga s NATO-om, mogao bi se poboljšati tako da se više usmjeri na aktivnosti povezane s obrambenom industrijom i teme od zajedničkog interesa, kao što su kružno gospodarstvo, interoperabilnost, industrijski aspekti klimatskih promjena, normizacija, unakrsno certificiranje i odgovori na nove prijetnje. Za to će se trebati pojačati razmjena informacija, uključujući klasificirane podatke, između osoblja NATO-a s jedne i relevantnih službi Komisije, ESVD-a i EDA-e s druge strane. Obje organizacije trebale bi nastaviti razmjenjivati mišljenja i nastojati ostvariti sinergije i komplementarnosti u području sigurnosti lanaca opskrbe, koja je nužna za razvoj i provedbu obrambenih sposobnosti.

EU će osim toga ispitati kako bi se mogla dodatno ojačati suradnja u području inovacija između ESVD-a, EDA-e, međunarodnog osoblja NATO-a i Agencije NATO-a za potporu i nabavu (NSPA), kao i između Akceleratora za inovacije u području obrane za sjeverni Atlantik (DIANA), EDA-inog Centra za inovacije u području obrane (HEDI) i EUDIS-a.

6.3. Udruživanje sa strateškim i međunarodnim partnerima radi postizanja obrambene pripravnosti

Zbog internacionalizacije lanaca opskrbe gotovo je nemoguće zadržati sveobuhvatnu kontrolu nad sirovinama i tisućama sastavnih dijelova složenog sustava.

³⁹ [Zajednička izjava EU-NATO \(8. srpnja 2016.\)](#); [Zajednička izjava EU-NATO \(10. srpnja 2018.\)](#); [Zajednička izjava EU-NATO \(10. siječnja 2023.\)](#).

Jačanje uzajamno korisnih partnerstava sa strateškim partnerima, međunarodnim organizacijama i trećim zemljama sličnih stavova, među ostalim održavanjem dijaloga o sigurnosti i obrani, moglo bi doprinijeti radu Unije na pripravnosti obrambene industrije. Ta će suradnja biti fleksibilna. Ovisno o zajedničkim interesima, bit će različitog oblika i opsega i imati različite vrste sudionika. Takva bi suradnja trebala doprinijeti sigurnosti lanaca opskrbe, jačanju EDTIB-a i smanjenju strateških ovisnosti EU-a bez stvaranja novih (ili održavanja postojećih).

Osim toga, EDA će nastaviti što bolje iskoristavati postojeće administrativne dogovore, u skladu s načelima suradnje s trećim stranama koja su dogovorile države članice.

Daljnji koraci:

Komisija i Visoki predstavnik / ravnatelj Agencije poduzet će sljedeće:

- razmotrit će mjere za povećanje sudjelovanja Ukrajine u programima Unije za potporu obrambenoj industriji, među ostalim u okviru EDIP-a, i **moгуćnost da Ukrajina sudjeluje u zajedničkoj nabavi**, podupirati industrijski rast u Ukrajini i jačati suradnju EDTIB-a i ukrajinske obrambene industrije,
- u kontekstu **Fonda za pomoć Ukrajini**, koji je predložio Visoki predstavnik, osiguravat će daljnju vojnu potporu EU-a Ukrajini, posebno slanjem signala o potražnji europskoj obrambenoj industriji kako bi se povećali proizvodni kapaciteti i time dugoročno podupirali ukrajinski vojni naponi i **suradnja europske i ukrajinske obrambene industrije**,
- poboljšat će **strukturirani dijalog među osobljem EU-a i NATO-a** o temama od zajedničkog interesa,
- bit će **domaćin Foruma obrambenih industrija EU-a i Ukrajine 2024.**, čiji će cilj biti jačanje suradnje tih industrija.

ZAKLJUČAK

Građani i građanke Unije desetljećima su živjeli u mirnodopskom razdoblju. Međutim, zbog agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine i sve većih napetosti u susjedstvu EU i njegove države članice sad moraju preuzeti **stratešku odgovornost i ojačati obrambenu industriju EU-a** kako bi mogli odgovoriti na te dosad neviđene sigurnosne prijetnje.

Kako bi Unija zajamčila djelotvornost oružanih snaga svojih država članica i time očuvala mir u Europi, mora zadržati tehnološko vodstvo i osigurati da sva potrebna obrambena oprema stalno bude dostupna. U ovoj se strategiji predlažu ambiciozne mjere za poticanje i podupiranje preobrazbe EDTIB-a u predstojećem desetljeću.

Kad se postojeći alati obrambene industrijske politike EU-a prošire i dopune te se odrede političke, industrijske i proračunske ambicije za potporu EDTIB-u, on će moći iskoristiti tu dublju integraciju obrambenog tržišta i neiskorišteni potencijal ekonomija razmjera.

Provedba ove strategije olakšat će europskoj obrambenoj industriji da reagira na hitne potrebe, a da time ne žrtvuje budućnost. Od ranijeg i više zajedničkog planiranja ulaganja do veće potpore industrijalizaciji i zajedničkoj kupnji, od djelotvornijeg uključivanja inovacija do većeg kontinuiteta u razvoju vrhunskih sposobnosti i strateških pospješitelja, od veće sigurnosti opskrbe do veće slobode djelovanja, **ova će strategija pokrenuti aktivnosti nužne za obnovu i očuvanje mira na europskom kontinentu.**

Obrambena industrija Unije mora se što prije prilagoditi aktualnim sigurnosnim i tržišnim trendovima. Europska komisija i Visoki predstavnik/ ravnatelj Agencije spremni su državama članicama u tome pomoći.